

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: ОЦІНКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Яна ТУРЛЮН

**Науковий керівник,
к.е.н., доцент**

Тамара САМІЛИК

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Менеджменту і маркетингу**Кафедра:** Економіки**Освітньо-професійна програма:** «Економіка»**Спеціальність:** 051 «Економіка»**Ступінь вищої освіти:** Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,

д.е.н., проф.

_____ І.І. Вінченко

« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ**на підготовку кваліфікаційної роботи****Турлюн Яні Геннадіївні**

1. **Тема роботи:** «Оцінка та обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану підприємства»

Науковий керівник: Самілик Тамара Миколаївна, к.е.н., доцентка
затверджені наказом ДДАЕУ від «08» листопада 2023 р. № 3406.

2. **Термін подання здобувачем роботи:** 12 лютого 2024 року.

3. **Вихідні дані до роботи:** Закони і законодавчі акти України, річні звіти підприємства, району, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література.

4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** Вступ. 1. Фінансовий стан підприємства: теоретичні аспекти. 2. Сучасний стан діяльності господарства. 3. Обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану господарства. Висновки та пропозиції.

5. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** 1. Основні показники виробничо-фінансової діяльності господарства. 2. Оцінка фінансового стану господарства. 3. Пропозиція розсади овочів. 4. Сорти томатів. 5. Сорти солодкого перцю та баклажанів. 6. Торф'яні горщики для розсади. 7. Основні переваги теплиці з полікарбонату та її вартість. 8. Поточні витрати на вирощування та реалізацію розсади овочевих культур. 9. Показники ефективності проєкту. 10. Індикатори ефективності проєкту. 11. Оцінка ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості. 12. Показники економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 15.02.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір вихідної інформації	Лютий-березень 2023 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	Квітень-травень 2023 р.	
3	Робота над другим розділом	Червень-серпень 2023 р.	
4	Робота над третім розділом	Вересень-грудень 2023 р.	
5	Узагальнення висновків та пропозицій	Січень 2024 р.	
6	Оформлення кваліфікаційної роботи	Січень-лютий 2024 р.	

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Оцінка та обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану підприємства»

Кваліфікаційна робота: 74 с., 22 табл., 14 рисунків, 26 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є фінансовий стан підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти покращення фінансового стану підприємств.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в оцінці та обґрунтуванні шляхів поліпшення фінансового стану господарства.

Завдання, які виконувались в процесі виконання кваліфікаційної роботи:

- дослідження сутності дефініції фінансовий стан господарства та взаємопов'язаних з нею категорій;
- аналіз методичних підходів щодо оцінки фінансового стану господарства;
- аналіз фінансово-господарської діяльності господарства та оцінка його стійкості;
- пошук та обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану господарства.

Основні методи дослідження, що застосовувались під час виконання кваліфікаційної роботи: монографічний, графічний метод, методи синтезу і аналізу та статистико-економічні прийоми обробки інформації з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні методичних підходів щодо оцінки фінансового стану господарства та пошуку шляхів поліпшення результатів його фінансової діяльності.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи *дістали подальшого розвитку*:

- обґрунтовано комплексність економічної категорії «фінансовий стан підприємства» та її взаємозв'язок з фінансовою стабільністю, фінансовою рівновагою, фінансовою стійкістю підприємства; не зважаючи на відсутність єдиного підходу до оцінки фінансового стану підприємства доведено, що більшість науковців схильні до застосування системи показників, які характеризують сучасний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, його ділову активність, фінансову незалежність та прибутковість;

- ідентифіковано сучасний стан результатів фінансової діяльності господарства та обґрунтовані основні проблеми, що впливають на їх погіршення;

- виявлено основні шляхи поліпшення фінансового стану господарства завдяки впровадженню інвестиційного проекту.

Досліджено сутність дефініції фінансовий стан підприємства та її взаємозв'язок з такими категоріями, як фінансова стабільність, фінансова рівновага, фінансова стійкість підприємства; проаналізовано основні підходи та прийоми щодо оцінки фінансового стану підприємства; розглянуто та проаналізовано сучасний стан результатів фінансової діяльного господарства, його наявний ресурсний потенціал та ефективність його використання; виявлено основні проблеми зниження рівня рентабельності господарської діяльності фермерського господарства; обґрунтовано основні шляхи поліпшення фінансового стану господарства завдяки впровадженню інвестиційного проекту.

Керівництвом господарства було запропоновано результати практичних досліджень впровадити в його господарську діяльність.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Фінансовий стан підприємства, фінансова рівновага, фінансова стійкість, фінансова стабільність, ліквідність, платоспроможність, ділова активність, фінансова незалежність, прибутковість, рентабельність, економічна ефективність, інвестиційний проєкт, розсада овочевих культур.

KEYWORDS

Financial state of enterprise, financial equilibrium, financial firmness, financial stability, liquidity, solvency, business activity, financial independence, profitability, profitability, economic efficiency, investment project, seedlings of vegetable crops.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА:	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	10
1.1. Теоретичні основи сутності фінансового стану підприємства	10
1.2. Методика оцінки фінансового стану підприємства	13
Висновки до першого розділу	20
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСТВА	21
2.1. Оцінка забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу господарства	21
2.2. Оцінка фінансового стану діяльності господарства	32
Висновки до другого розділу	37
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРСТВА	41
3.1. Виробничий план інвестиційного проекту	41
3.2. Ефективність впровадження інвестиційного проекту	57
Висновки до третього розділу	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабне військове вторгнення на територію нашої країни, яке відбулося 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло не тільки на політичну, економічну та інші види діяльності в нашій країні, а і суттєво вплинуло на стабільність економічної діяльності підприємств та різноманітність видів їх економічної діяльності. Відповідно всі ці події мали певне відображення в результатах фінансової та господарської діяльності підприємств. Проте, незважаючи на певні виклики, які постали перед нашою країною та господарською діяльністю підприємств, першочерговою їх задачею є відтворення фінансової стійкості. Адже, саме необхідна кількість фінансових ресурсів, що потрібна для господарської діяльності підприємств спроможна покривати фінансові зобов'язання підприємств, розширювати види їх економічної діяльності, надавати можливість залишатись на ринку конкурентоспроможними та ідентифікувати резерви креативного підходу до процесу господарювання.

В науковій економічній літературі досить тривалий час відомими вітчизняними та закордонними науковцями розглядається сутність фінансового стану підприємства та методика його оцінки. Цьому приділялась і приділяється увага таких вчених, як: Бланк І.А., Шеремет А.Д., Савицька Г.В., Фролова Т.О, Іщенко Н.А., Поддєрьогін А.М., Чепка В.В. та інших. Проте, незважаючи на досить тривалий час проведення відповідних досліджень, в науковому світі ще досі не прийшли до єдності. Все це актуалізує обрану тематику кваліфікаційної роботи.

Об'єктом дослідження є фінансовий стан підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти покращення фінансового стану підприємств.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в оцінці та обґрунтуванні шляхів поліпшення фінансового стану господарства.

Завдання, які виконувались в процесі виконання кваліфікаційної роботи:

- дослідження сутності дефініції фінансовий стан господарства та взаємопов'язаних з нею категорій;
- аналіз методичних підходів щодо оцінки фінансового стану господарства;
- аналіз фінансово-господарської діяльності господарства та оцінка його стійкості;
- пошук та обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану господарства.

Основні **методи дослідження**, що застосовувались під час виконання кваліфікаційної роботи: монографічний, графічний метод, методи синтезу і аналізу та статистико-економічні прийоми обробки інформації з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні методичних підходів щодо оцінки фінансового стану господарства та пошуку шляхів поліпшення результатів його фінансової діяльності.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи *дістали подальшого розвитку*:

- обґрунтовано комплексність економічної категорії «фінансовий стан підприємства» та її взаємозв'язок з фінансовою стабільністю, фінансовою рівновагою, фінансовою стійкістю підприємства; не зважаючи на відсутність єдиного підходу до оцінки фінансового стану підприємства доведено, що більшість науковців схильні до застосування системи показників, які характеризують сучасний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, його ділову активність, фінансову незалежність та прибутковість;
- ідентифіковано сучасний стан результатів фінансової діяльності господарства та обґрунтовані основні проблеми, що впливають на їх погіршення;

- виявлено основні шляхи поліпшення фінансового стану господарства завдяки впровадженню інвестиційного проекту.

Практичне значення одержаних результатів в кваліфікаційній роботі полягає в розробці конкретних пропозицій та рекомендацій щодо шляхів поліпшення результатів фінансової діяльності підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан завдяки впровадженню інвестиційного проекту.

Апробація результатів дослідження. Результати наукових досліджень розглядались на науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (Дніпро, ДДАЕУ, 2023 рік).

Кваліфікаційна робота складається з реферату, вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та пропозицій, переліку використаних літературних джерел. Повний обсяг роботи становить 74 сторінки. Перелік використаних літературних джерел становить 26 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Теоретичні основи сутності фінансового стану підприємства

Повномасштабне військове вторгнення на територію нашої країни, яке відбулося 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло не тільки на політичну, економічну та інші види діяльності в нашій країні, а і суттєво вплинуло на стабільність економічної діяльності підприємств та різноманітність видів їх економічної діяльності. Відповідно всі ці події мали певне відображення в результатах фінансової та господарської діяльності підприємств. Проте, незважаючи на певні виклики, які постали перед нашою країною та господарською діяльністю підприємств, першочерговою їх задачею є відтворення фінансової стійкості. Адже, саме необхідна кількість фінансових ресурсів, що потрібна для господарської діяльності підприємств спроможна покривати фінансові зобов'язання підприємств, розширювати види їх економічної діяльності, надавати можливість залишатись на ринку конкурентоспроможними та ідентифікувати резерви креативного підходу до процесу господарювання.

В науковій економічній літературі досить тривалий час відомими вітчизняними та закордонними науковцями розглядається сутність фінансового стану підприємства. Цій категорії приділялась і приділяється увага таких вчених, як: Бланк І.А. , Шеремет А.Д., Савицька Г.В., Фролова Т.О, Іщенко Н.А., Поддєрьогін А.М., Чепка В.В. та інших. Проте, незважаючи на досить тривалий час проведення досліджень щодо сутності зазначеної категорії, в науковому світі ще досі не прийшли до єдності у її визначенні. Основними підходами і, в той же час, відмінностями є: 1) сутність фінансового стану підприємства розглядається з точки зору процесу

кругообігу його капіталу, який впливає на спроможність підприємства до саморозвитку; 2) фінансовий стан підприємства розглядається як збалансованість його активної та пасивної частини балансу підприємства щодо джерел його фінансування; 3) деякі вчені вважають, що фінансовий стан підприємства – це показник його фінансової конкурентоспроможності; 4) фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що відображають процес формування та використання фінансових ресурсів.

На нашу думку, найкращим підходом щодо визначення сутності фінансового стану підприємства є підхід, який був запропонований Поддєрьогіним А.М., а в подальшому і Чепкою В.В, які вважають, що фінансовий стан підприємства необхідно розглядати як «... комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [25].

В науковому світі поряд з категорією фінансовий стан підприємства досить часто вживаються такі категорії як: фінансова стабільність підприємства, фінансова рівновага, фінансова стійкість підприємства. Щодо зазначених категорій відмітимо, що одні вчені вважають ці категорії ідентичними, інші вважають, що ці категорії тотожні, але не ідентичні. Розберемось у сутності цих категорій.

Ми вважаємо, що ці категорії тотожні, але не ідентичні, оскільки відносно ознаки щодо часового аспекту, фінансова стабільність підприємства характеризує стійкість підприємства в динаміці, а фінансова стійкість підприємства характеризує сучасний стан (тобто на певний період часу) фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Також ці категорії характеризуються різними складовими. Так, фінансова стабільність характеризується фінансовою рівновагою, конкурентною стійкістю, тощо, а фінансова стійкість – виробничою, управлінською, маркетинговою, кадровою та іншими складовими частинами.

Відносно фінансової рівноваги зазначимо, що вона як і фінансова стійкість є складовою частиною фінансової стабільності підприємства. Фінансова рівновага характеризує можливості підприємства щодо його збільшення активів на підставі формування фінансових ресурсів підприємства.

Отже, проведені дослідження дають можливість графічно зобразити сутність та взаємозалежність і взаємодоповненість цих категорій між собою (рис. 1.1).

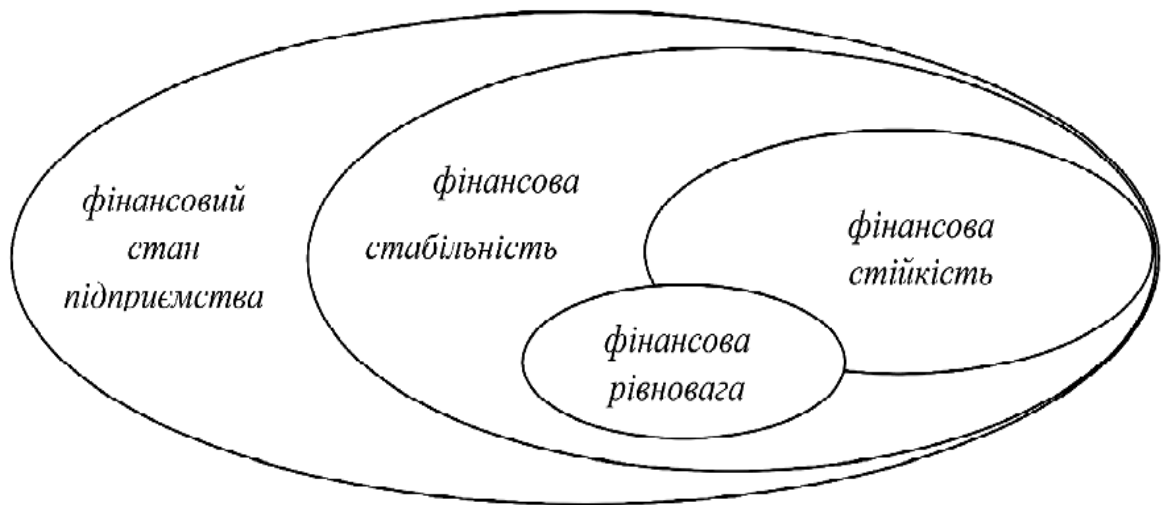

Рис. 1.1. Співвідношення категорій «фінансова стійкість», «фінансовий стан», «фінансова стабільність», «фінансова рівновага»

Джерело: [25]

Таким чином, на підставі проведених досліджень, ми можемо стверджувати, що фінансовий стан підприємства – це складна та комплексна категорія, яка до свого складу включає такі поняття як фінансова рівновага, фінансова стійкість та фінансова стабільність підприємства. Фінансовий стан підприємства дозволяє оцінити не тільки результати фінансової діяльності підприємства, а і оцінити його стабільний фінансовий розвиток, його спроможність розширювати та оновлювати стан своєї матеріально-технічної бази, оцінювати його конкурентоспроможність на ринку, плато- та кредитоспроможність, можливості щодо подальшого інвестиційного та інноваційного розвитку тощо.

1.2. Методика оцінки фінансового стану підприємства

Воєнний стан, що запроваджений в нашій країні з початку 24 лютого 2022 року, як ніколи, вимагає від діяльності підприємств підвищення їх результатів економічної ефективності господарювання, якого можна досягти тільки при наявності стабільного фінансового стану підприємства. Адже, саме стабільний фінансовий стан підприємств дозволяє їм отримувати більше прибутку від процесу господарювання, а відповідно і збільшувати обсяги поповнення державного бюджету, що так необхідно зараз для військових та нашої перемоги. Крім того, стабільний фінансовий стан підприємств дозволяє їм збільшувати обсяги виробництва тієї продукції, на якій вони спеціалізуються або змінювати напрям господарювання в залежності від попиту споживачів, впроваджувати новітню техніку та технологію на підприємстві, оновлювати стан своєї матеріально-технічної бази, здійснювати процес підвищення кваліфікації або перекваліфікації працівників підприємства.

Фінансова незалежність, його кредито- та платоспроможність є запорукою фінансової стабільності діяльності підприємства. Аналіз та оцінки результатів фінансової діяльності суб'єкта господарювання є досить важливою частиною в розробці його майбутньої стратегії розвитку підприємства.

Нажаль, зараз поки що не існує єдиного підходу до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства. Проте, більшість науковців сходяться в тому, що оцінку фінансового стану діяльності підприємства потрібно здійснювати комплексно за допомогою системи показників, які характеризують сучасний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, його ділову активність, фінансову незалежність та прибутковість. Розберемо послідовно всю систему

показників, за допомогою яких можливо провести діагностику фінансового стану підприємства.

Ліквідність підприємства – це його спроможність швидко перетворювати свої активи на гроші та їх еквіваленти. Саме ліквідність підприємства дає можливість оцінити його платоспроможність, оскільки в основі всіх показників цієї групи є показники, що будуються за принципом порівняння оборотного капіталу підприємства та його поточних активів. З метою повного аналізу ліквідності підприємства та його платоспроможності, спочатку здійснюється експрес-аналіз, в основу якого покладено порівняння найбільш ліквідних активів підприємства з негайними його пасивами, потім порівняння активів, що швидко реалізуються з його короткостроковими пасивами і так далі. Тобто, на початку аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства складається своєрідний баланс ліквідності підприємства на основі балансу підприємства (форма 1 звітності підприємства). Потім, за допомогою основних коефіцієнтів проводиться комплексний аналіз ліквідності підприємства. Для цього застосовують наступні показники (табл.1.1).

Діагностика фінансової стійкості підприємства здійснюється за допомогою абсолютних та відносних показників. На початку дослідження та оцінки фінансової стійкості підприємства визначають трьохкомпонентний абсолютний показник фінансової стійкості, за допомогою якого встановлюють тип фінансової стійкості підприємства. Потім використовують відносні показники, які будуються за принципом порівняння власного та залученого капіталу в різних його варіаціях. За допомогою цих показників можливо дослідити питому вагу власного та залученого капіталу в загальній сумі пасиву балансу підприємства, оцінити їх співвідношення та встановити рівень фінансової автономії підприємства.

Таблиця 1.1

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства

Показник	Сутність показника
Величина чистих оборотних активів	Визначається як різниця поточних активів та поточних зобов'язань і показує його здатність сплачувати поточні борги та розширювати інвестиційну діяльність.
Коефіцієнт покриття	Визначається як відношення поточних активів до поточних зобов'язань та дозволяє встановити платоспроможність підприємства в середньостроковому періоді. Нормативне значення цього показника - більше 1.
Коефіцієнт термінової ліквідності	Визначається як відношення суми грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості до поточних зобов'язань та дозволяє встановити платоспроможність підприємства в короткостроковому періоді. Нормативне значення цього показника – 0,6-0,8.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Визначається як відношення суми грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань та дозволяє встановити миттєву платоспроможність підприємства. Нормативне значення цього показника – 0,2.
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	Визначається як відношення суми грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до величини чистих оборотних активів. Зростання даного показника є позитивною тенденцією фінансової діяльності підприємства.
Частка оборотних коштів в активах	Показує питому вагу оборотних коштів підприємства в загальній сумі його активів.
Частка виробничих запасів в поточних активах	Показує питому вагу виробничих запасів підприємства в загальній сумі його активів.

Основні відносні показники фінансової стійкості підприємства наведені в таблиці 1.2.

Показники фінансової стійкості та незалежності підприємства

Показник	Сутність показника
Коефіцієнт автономії та коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Це два взаємозалежних показника, які в сумі повинні давати одиницю. Кожен з них показує окремо питому вагу власного або позикового капіталу в загальній сумі балансу підприємства. Чим вищий коефіцієнт автономії, тим більш незалежним є підприємство. Відповідно, нормативне значення коефіцієнта автономії складає більше одиниці, коефіцієнта позикового капіталу – менше одиниці.
Коефіцієнт фінансової залежності	Показник, який доповнює коефіцієнт автономії підприємства, оскільки розраховується як відношення одиниці до коефіцієнту автономії.
Коефіцієнт фінансової стійкості	Даний показник досить часто називають коефіцієнтом фінансової стабільності підприємства, оскільки він показує співвідношення власного та залученого капіталу на підприємстві, а відповідно його нормативне значення складає більше одиниці.
Коефіцієнт фінансового ризику	Є оберненим показником фінансової стабільності підприємства
Коефіцієнт інвестування	Показує, яка частина основних засобів профінансована за рахунок власних коштів

Важливою складовою частиною в діагностиці фінансового стану підприємства виступає аналіз його ділової активності, який дає можливість оцінити ефективність використання коштів на підприємстві. В основу показників, що характеризують ділову активність підприємства покладено визначення швидкості обороту однієї грошової одиниці протягом року та періоду її оборотності. Звісно, чим більше разів одна грошова одиниця здійснює оборотів протягом року, тим більше прибутку отримає підприємства, адже кожен оборот однієї грошової одиниці – це повний оборот одного циклу діяльності підприємства. Ключовим

показником ділової активності підприємства виступає фінансовий його цикл. Позитивною динамікою є скорочення даного показника в динаміці. Однак, якщо значення показника є нижчим нуля, то це говорить про проблеми з ліквідністю. Підприємство залучає великі суми кредиторської заборгованості, що може мати негативні довгострокові наслідки. Всі показники ділової активності підприємства будуються за принципом порівняння отриманого чистого доходу з середніми величинами оборотних активів, кредиторської та, окремо, дебіторської заборгованості, власного капіталу тощо та встановлення періоду обороту ресурсів за допомогою порівняння кількості днів у році з їх коефіцієнтами обороту.

Основні показники ділової активності підприємства наведені в таблиці 1.3.

Важливим в діагностиці фінансового стану підприємства є аналіз його прибутковості. Прибутковість підприємства характеризується декількома показниками. Є валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток в цілому по підприємству та по окремих видах продукції. Така кількість видів прибутків пов'язана з різними видами діяльності підприємства, адже в процесі своєї господарської діяльності підприємство може здійснювати виробничий процес, процес реалізації продукції, проводити фінансові операції тощо. Тобто основними видами господарської діяльності підприємства виступають операційна діяльність, результати якої характеризуються валовим і операційним прибутком та фінансова діяльності, яка додається до операційної і визначається як різниця між операційним прибутком та фінансовими витратами і доходами. Встановлення розмірів кожного виду прибутку є важливим аспектом в аналізі діяльності підприємства. Проте, тільки порівняння відповідного виду прибутку з витратами, які понесло підприємство для досягнення цього прибутку розкривають реальну картину господарювання підприємства.

Таблиця 1.3

Показники ділової активності підприємства

Показник	Сутність показника
Коефіцієнт трансформації капіталу	Показує питому вагу чистого доходу в середньому підсумку балансу підприємства.
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	Показує питому вагу чистого доходу в середній величині оборотних активів підприємства.
Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості	Показує питому вагу чистого доходу в середній величині дебіторської заборгованості підприємства.
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	Показує питому вагу чистого доходу в середній величині кредиторської заборгованості підприємства.
Коефіцієнт обороту власного капіталу	Показує питому вагу чистого доходу в середній величині власного капіталу підприємства.
Коефіцієнт обороту основних засобів	Показує питому вагу чистого доходу в середній величині основних засобів підприємства.
Період обороту активів	Показує за скільки днів протягом року обертаються всі активи підприємства.
Період обороту дебіторської заборгованості	Показує за скільки днів протягом року обертається дебіторська заборгованість підприємства.
Період обороту запасів	Показує за скільки днів протягом року обертаються виробничі запаси підприємства.
Період обороту кредиторської заборгованості	Показує за скільки днів протягом року обертається кредиторська заборгованість підприємства.
Фінансовий цикл	Показує період обороту всього фінансового циклу підприємства.

Враховуючи той факт, що підприємство може здійснювати виробничу, комерційну, інвестиційну діяльність, то і кожен групу видів діяльності характеризують свої критерії економічної ефективності. Всі основні показники рентабельності надано в таблиці 1.4.

Показники рентабельності підприємства

Показник	Сутність показника
<i>Рентабельність інвестицій</i>	
Рентабельність активів	Показник, який цікавить акціонерів та потенційних власників підприємства. Показує яку частину прибутку отримує підприємство на середню величину активів підприємства. Норматив даного показника – більше 0,1.
Рентабельність власного капіталу	Показує яку частину прибутку отримує підприємство на середню величину власного капіталу підприємства. Норматив даного показника – більше 0,15.
<i>Рентабельність продаж</i>	
Валова рентабельність продаж	Показує ефективність виробничої діяльності та ціноутворення. Визначається як відношення валового прибутку до розміру чистого доходу підприємства.
Операційна рентабельність продаж	Визначається як відношення операційного прибутку до розміру чистого доходу підприємства.
Чиста рентабельність продаж	Показує, яку частку чистий прибуток займає у розмірі чистого доходу.
<i>Рентабельність виробничої діяльності</i>	
Валова рентабельність виробництва	Показує, яку частку займає валовий прибуток в собівартості продукції.
Чиста рентабельність виробництва	Показує, яку частку займає чистий прибуток в собівартості продукції
Рентабельність продукції	Співвідношення прибутку та витрат на виробництво і реалізацію конкретного виду продукції.

Отже, дослідження щодо оцінки фінансового стану підприємства та його стабільності в процесі господарської діяльності довели, що основні його показники поділяються на декілька груп, які характеризують ліквідність підприємства, його плато- та кредитоспроможність, ділову

активність, фінансову незалежність та прибутковість діяльності підприємства. Тільки в комплексі ця система показників дозволяє в достатній мірі розкрити фінансовий стан діяльності підприємства.

Висновки до першого розділу.

1. На підставі проведених досліджень, ми можемо стверджувати, що фінансовий стан підприємства – це складна та комплексна категорія, яка до свого складу включає такі поняття як фінансова рівновага, фінансова стійкість та фінансова стабільність підприємства. Фінансовий стан підприємства дозволяє оцінити не тільки результати фінансової діяльності підприємства, а і оцінити його стабільний фінансовий розвиток, його спроможність розширювати та оновлювати стан своєї матеріально-технічної бази, оцінювати його конкурентоспроможність на ринку, плато- та кредитоспроможність, можливості щодо подальшого інвестиційного та інноваційного розвитку тощо.

2. Дослідження щодо методики оцінки фінансового стану підприємства довели, що досі не існує єдиного підходу до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства. Проте, більшість науковців сходяться в тому, що оцінку фінансового стану діяльності підприємства потрібно здійснювати комплексно за допомогою системи показників, які характеризують сучасний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, його ділову активність, фінансову незалежність та прибутковість.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСТВА

2.1. Оцінка забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу господарства

Селянське (фермерське) господарство «Полісся», що зареєстроване за юридичною адресою с. Маломихайлівка Кам'янського району Дніпропетровської області було створене у 2000 році із статутним капіталом у розмірі 51125,0 грн. Засновником та кінцевим беніфіціаром є Ткаченко Владислав Сергійович. Основним видом діяльності господарства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Додатковими видами діяльності, що зазначені у статуті господарства є:

- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;
- 01.63 Післяурожайна діяльність;
- 01.64 Оброблення насіння для відтворення;
- 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- 46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;
- 46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами;
- 46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням;
- 46.71 Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами;

- 46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;
- 72.11 Дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій; та інші види діяльності.

Станом на 2022 рік загальний розмір сільськогосподарських угідь господарства складає 3400 га, з яких 3389 га це рілля. Середньорічна чисельність працівників – 51 особа.

Відповідно до природно-кліматичних умов розташування району та господарства найкращими видами діяльності в аграрній сфері є вирощування зернових, технічних та плодово-овочевих культур. Саме тому господарство спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур.

З метою розуміння процесу організації діяльності господарства та наявності у нього основних активів на рисунку 2.1 представлено організаційну структуру господарства.

Згідно наданої організаційної структури господарства видно, що крім виробництва сільськогосподарських культур воно займається їх частковою переробкою (у господарства в наявності є свій млин) та виробництвом хлібобулочних виробів, макаронів, круп (в наявності є свій маленький хлібозавод). Також, відповідно до додаткових видів діяльності, господарство має в наявності свою ремонтну майстерню та автопідприємство, завдяки яким може здійснювати торгівлю сільськогосподарським автотранспортом та іншим устаткуванням, проводити ремонт сільськогосподарської техніки, закуповувати та реалізувати окремі деталі та прилади для автотранспортних засобів. Господарство турбується про свій персонал, тому на його балансі є школа, дитячий садочок, їдальня та, навіть, дім культури.

Згідно структури управління головою правління фермерського господарства є його керівник, якому підпорядковуються: головний агроном; головний інженер; головний бухгалтер; головний економіст; завідувач відділом продаж; завідувач виробничо-технічним відділом; завідувач

млином, током, елеватором та хлібозаводом; завідувач дитячого садочку, школи, їдальні та інші.

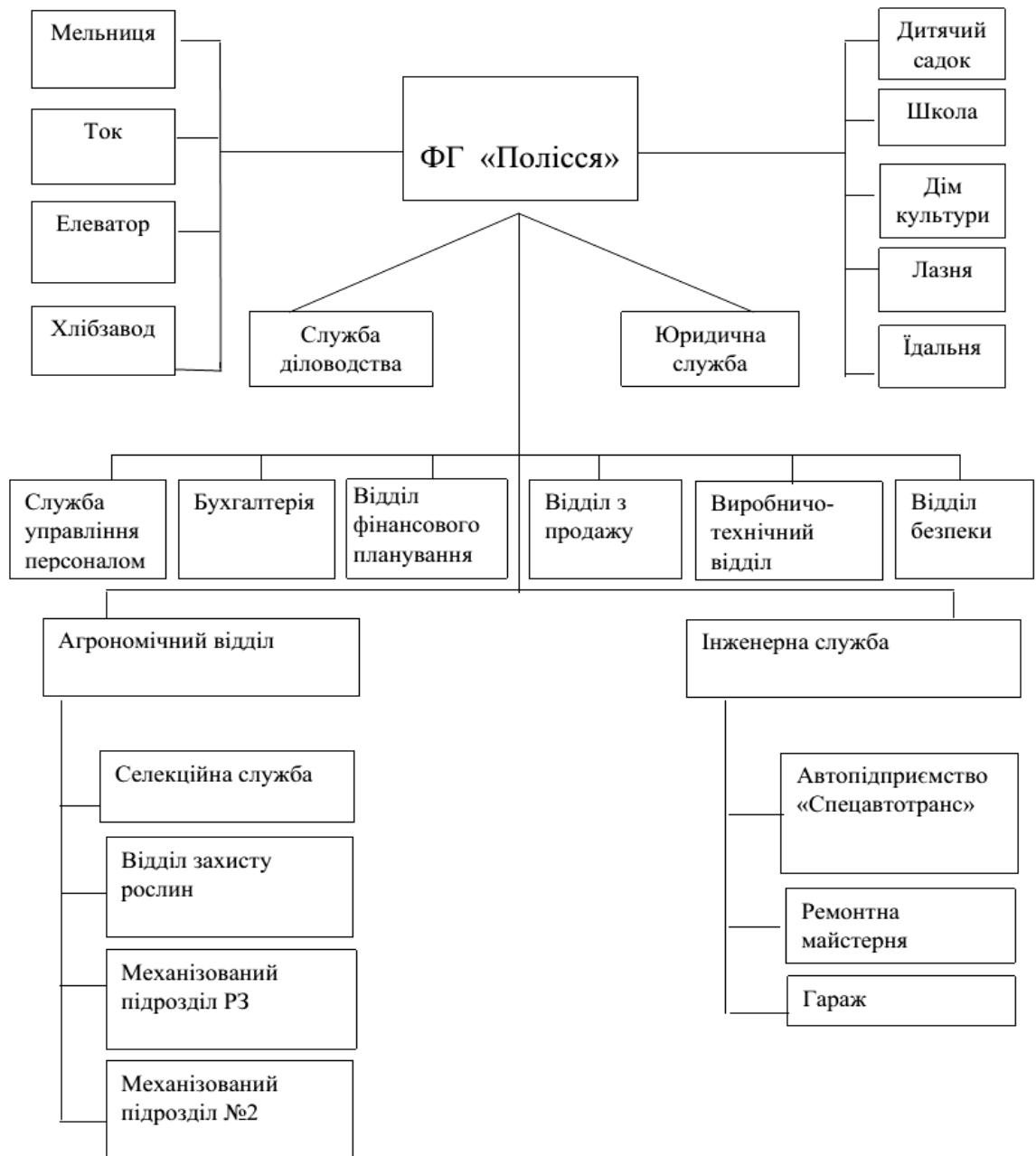

Рис. 2.1 Організаційна структура С(Ф)Г «Полісся»

Наявність у господарства досить великого переліку, як виробничих, так і невиробничих ресурсів вимагає детального аналізу та оцінки, перш за все, виробничого його потенціалу, до складу якого входять земельні ресурси, трудові ресурси, основний та оборотний капітал.

Важливим моментом в діяльності будь-якого аграрного підприємства є наявність земельних ресурсів, без яких не можливий процес виробництва сільськогосподарських культур. Від їх родючості та раціонального і ефективного використання залежить кінцевий результат діяльності господарства. А дотримання в процесі їх використання сівозмін, своєчасне внесення мінеральних та органічних добрив, значно впливають на урожайність сільськогосподарських культур. Отже, за допомогою таблиці 2.1 розглянемо наявність та рівень використання земельних ресурсів фермерського господарства «Полісся».

Таблиця 2.1.

Склад та структура земельних ресурсів господарства

Показники	2020		2021		2022		2022 у % до 2020
	га	%	га	%	га	%	
Площа сільськогосподарські угіддя	3399	100,0	3399	100,0	3400	100,0	100,03
них: рілля	3399	100,0	3399	100,0	3400	100,0	100,03
Посівна площа	3382	99,5	3382	99,5	3389	99,7	100,21
Коефіцієнт розораності	1,00	x	1,00	x	1,00	x	100,00
Коефіцієнт використання ріллі	0,995	x	0,995	x	0,997	x	100,18
Середньорічна чисельність працівників, осіб	41	x	41	x	51	x	124,39
Припадає на 1 працівника, га:	82,90	x	82,90	x	66,67	x	80,42
с./г. угідь							
ріллі	82,90	x	82,90	x	66,67	x	80,42

Згідно наведеної інформації у таблиці 2.1 видно, що протягом останніх трьох років господарство мало в своїй наявності стабільний розмір площі сільськогосподарських угідь та ріллі, які, згідно структури сільськогосподарських угідь повністю співпадали, і лише у 2022 році їх розмір збільшився на 0,03 % або на 1 га. Відповідно до поданої інформації

щодо розміру посівних площ зазначимо, що вони менші за розмір ріллі у 2022 році на 11 га, що говорить про досить маленький відсоток наявності у господарства чорного пару, який необхідний для збереження родючості земельних ресурсів. Такаж ситуація була відповідно і в попередні роки. Всі ці зміни мають своє відображення в коефіцієнтах розораності та використання ріллі.

У зв'язку з тим, що наявність земельних ресурсів в господарстві протягом періоду дослідження практично не змінилась, а середньорічна чисельність працівників збільшилась на 24,39% або на 10 осіб, землезабезпеченість в господарстві скоротилась на 19,58% або на 16,23 га на одного працівника.

Однією з головних умов діяльності будь-якого підприємства є наявність висококваліфікованих працівників. Адже, саме від кваліфікації працівників, їх досвіду, залежать кінцеві результати діяльності підприємства. Немаловажним фактором щодо ефективності праці робітників на підприємстві є наявність морального та матеріального їх стимулювання, досвідчений та потужний керівний склад підприємства, який вміє створювати всі умови щодо зацікавленості його працівників до праці, можливості підвищення їх кваліфікації та втілення, навіть не можливих на перший погляд, креативних ідей.

Виходячи з аналізу організаційної структури господарства можна стверджувати, що керівництво намагається в повній мірі використовувати трудовий потенціал свого господарства, зберегти його в наявності, оскільки воно на балансі підприємства має не тільки виробничі ресурси, а і дитячий садочок, школу, їдальню тощо. Зараз досить мало таких підприємств, які ставлять собі на баланс невиробничі основні засоби. Все це говорить про піклування керівництва господарства за своїх підлеглих працівників, створення всіх соціальних умов для збереження трудового колективу господарства.

За допомогою таблиці 2.2 проаналізуємо наявність та рівень використання трудових ресурсів в господарстві.

Таблиця 2.2

Рівень використання трудових ресурсів

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Середньорічна чисельність працівників, осіб	41	41	51	124,39
Ними відпрацьовано - всього, тис. люд-год.	78,90	78,90	98,20	124,46
Відпрацьовано одним середньорічним працівником, люд.-год.	1924,39	1924,39	1925,49	100,06
Нормативний (річний) запас робочого часу, тис. люд.-год.	78,93	78,93	98,18	124,39
Коефіцієнт використання робочого часу	0,9997	0,9997	1,0003	100,06
Припадає працівників на 100 га с.-г. угідь, осіб	1,21	1,21	1,50	124,35
Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, грн.	7244,00	8385,00	10040,00	138,60
Питома вага оплати праці у виробничих витратах, %	12,94	13,66	13,98	1,04 в.п.

Дослідження щодо наявності та рівня використання трудових ресурсів в господарстві доводять, що протягом останніх трьох років їх наявність збільшилась на 10 осіб або 24,39%. Це відбулося в останньому році, що підлягав дослідженню, а саме у 2022 році. Відповідно до збільшення працівників в господарстві, збільшився і їх нормативний запас робочого часу. Що стосується рівня їх використання зазначимо, що протягом усіх трьох років він був стабільним, так як кількість відпрацьованого часу одним середньорічним працівником практично не змінювалось і складало на рівні нормативного часу, а саме 1925 годин на рік. Відповідно це підтверджує і

коефіцієнт використання трудових ресурсів, який у 2022 році проти 2020 року збільшився лише 0,06%.

Подальший аналіз трудових ресурсів господарства доводить, що на підставі збільшення працівників у 2022 році на 10 осіб загальна їх кількість, що припадає на 100 га сільськогосподарських угідь збільшилась на 24,35%.

Протягом усього періоду дослідження прослідковується динаміка підвищення рівня заробітної плати в господарстві, що говорить про дотримання основного принципу – це збереження висококваліфікованого кадрового потенціалу господарства. Так, у 2022 році середньомісячний розмір заробітної плати працівників господарства збільшився на 38,6% проти 2020 року і станом на 2022 рік склав 10040,0 грн.

Збільшення працівників в господарстві та підвищення їх заробітної плати сприяло збільшенню питомої ваги оплати праці працівників у структурі виробничих витрат з 12,94% у 2020 році до 13,98% у 2022 році або на 1,04 відсоткових пункти.

Діяльність усіх підприємств, а особливо виробничих, в значній мірі залежить від наявності в них потужної матеріально-технічної бази. Адже, потужності підприємства, його конкурентоспроможність на ринку відповідної продукції в значній мірі залежить від сучасного обладнання, за допомогою якого підприємство може виготовляти більше продукції за одиницю часу. Від спроможності підприємства постійно оновлювати свою матеріально-технічну базу залежать не тільки обсяги виробництва продукції, її конкурентоспроможність на ринку, а і спроможність підприємства відповідати сучасним вимогам конкурентного середовища, яке постійно змінюється відповідно до зовнішніх вимог та потреби споживачів.

Наявність у підприємства засобів виробництва у певній кількості та певної якості свідчить про відповідну його спеціалізацію, фінансові спроможності, можливі обсяги виробництва продукції, і звісно, про його можливі майбутні доходи.

Розглянемо забезпеченість та ефективність використання виробничих засобів фермерського господарства за допомогою таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Забезпеченість та ефективність використання виробничих засобів

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	14168,00	20803,50	34460,00	243,22
Залишкова вартість основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн.	14810,00	26797,00	42123,00	284,42
Первісна вартість основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн.	20886,00	34174,00	51794,00	247,98
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	13967,50	20790,00	30256,00	216,62
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	21060,80	55779,50	51940,10	246,62
Середньорічна чисельність працівників, осіб	41,00	41,00	51,00	124,39
Площа сільськогосподарських угідь, га	3399,00	3399,00	3400,00	100,03
Фондозабезпеченість, тис. грн.	416,83	612,05	1013,53	243,15
Фондоозброєність, тис. грн.	345,56	507,40	675,69	195,53
Фондовіддача (за чистим доходом), грн	1,49	2,68	1,51	101,40
Фондомісткість (за чистим доходом), грн.	0,67	0,37	0,66	98,62
Коефіцієнт зношення	0,29	0,22	0,19	64,18
Коефіцієнт придатності	0,71	0,78	0,81	114,69
Коефіцієнт обороту оборотних засобів	1,51	2,68	1,72	113,85
Період обороту оборотних засобів, днів	242,07	136,04	212,62	87,83
Вартість активів на кінець звітного періоду - всього, тис. грн.	41817,00	75552,00	87186,00	208,49
Середньорічна вартість активів - всього, тис. грн.	38021,0	58684,5	81369,0	+ 43348,0
Чистий прибуток - всього, тис. грн.	7732,00	11165,00	16258,00	210,27
Рентабельність активів, %	20,34	19,03	19,98	- 0,36 в.п.

На основі наведених даних щодо наявності та ефективності використання виробничих засобів в господарстві можна стверджувати, що воно постійно проводить оновлення основних засобів, оскільки їх середньорічна вартість та залишкова вартість з року в рік зростають. Так, у 2022 році їх середньорічна вартість, первісна та залишкова вартості проти 2020 року зросли на 143,22%, 147,98 та 184,42% відповідно. Також важливим показником щодо постійного оновлення матеріально-технічної бази господарства та її сучасного стану є коефіцієнт придатності основних засобів, який у 2022 році склав 0,81, що на 14,69% вище ніж у 2020 році. Відповідні зміни мають своє відображення і в таких показниках як фондозабезпеченість та фондоозброєність, які у 2022 році проти 2020 року підвищились на 143,15% та 95,53% відповідно. Всі ці показники стверджують про доволі високий рівень сучасного обладнання в господарстві і достатнє його забезпечення.

Проте, аналіз показників ефективності використання основних засобів не є таким позитивним. Адже, не зважаючи на достатньо високий рівень забезпеченості господарства основними засоби, їх високий рівень придатності, ефективність їх використання у 2022 році практично не змінилась в порівнянні з 2020 роком. Так, фондоддача у 2022 році проти 2020 року зросла лише на 1,4% і станом на 2022 рік склала 1,51. Також слід зазначити, що найвищий рівень фондоддачі був у 2021 році – 2,68 грн. на одну гривню основних засобів. Головними причинами погіршення ефективності використання основних засобів у 2022 році проти 2021 року є: по-перше, це війна, яка не дозволила в повному обсязі використати виробничі потужності господарства; по-друге, нерівномірні темпи зростання отриманого доходу та збільшення вартості основних засобів господарства.

Оборотні засоби є однією із складових частин матеріально-технічної бази господарства і від їх наявності та періоду оборненості в значній мірі залежать кінцеві результати діяльності самого підприємства. Як показують дослідження, що наведені у таблиці 2.3, нажаль ефективність використання

оборотних засобів в господарстві у 2022 році погіршилась у порівняння з 2021 роком і незначно покращилась у порівнянні з базовим 2020 роком. Так, період обороту оборотних засобів у 2022 році проти 2020 року зменшився лише на 12,17% або на 30 днів. А от у порівнянні з 2021 роком їх період обороту збільшився на 76 днів.

В цілому слід зазначити, що у звітному 2022 році господарство отримало найбільший прибуток в порівнянні з минулими роками (чистий прибуток зріс на 110,27% і станом на 2022 рік склав 16258,0 грн.). Проте, у зв'язку із значним збільшення активів господарства (зросли більш ніж в два рази), загальна рентабельність активів господарства у 2022 році проти 2020 року знизилась 0,36 відсоткових пункти і станом на 2022 рік склала 19,98%.

Оцінка діяльності будь-якого підприємства не обмежується тільки аналізом окремих його частин виробничого потенціалу. Адже діяльність підприємства це суцільний єдиний «організм», який призводить до позитивних змін і результатів тільки в комплексі, в поєднанні всіх його складових частин. Тому, за допомогою таблиці 2.4 проведемо аналіз основних показників виробничо-фінансової діяльності господарства.

На підставі наведеної інформації у таблиці 2.4 щодо виробничо-фінансової діяльності господарства можна стверджувати, що протягом періоду дослідження фермерське господарство покращило стан своєї матеріально-технічної бази та ефективність її використання, збільшило розмір отриманого чистого доходу від реалізації продукції (головним чином завдяки збільшенню обсягів виробництва продукції на підставі підвищення урожайності основних сільськогосподарських культур). Все це має своє відображення в таких показниках як фондвіддача (збільшилась на 1,4%) продуктивність праці (підвищилась на 98,26%), землевіддача (збільшилась на 146,55%). Проте, нерівномірні темпи зростання чистого прибутку, чистого доходу та вартості активів господарства і виробничих витрат призвели до погіршення критерія економічної ефективності діяльності господарства у 2022 році проти 2020 року.

Основні показники виробничо-фінансової діяльності господарства

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Площа сільськогосподарських угідь, га	3399,00	3399,00	3400,00	100,03
Середньорічна чисельність працівників, осіб	41	41	51	124,39
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	14168,00	20803,50	34460,00	243,22
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	13967,50	20790,00	30256,00	216,62
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	21060,80	55779,50	51940,10	246,62
Чистий прибуток - всього, тис. грн.	7732,00	11165,00	16258,00	210,27
Урожайність с.-г. культур, ц/га: озима пшениця	31,21	36,54	45,42	145,53
кукурудза на зерно	36,66	42,6	45,09	123,00
озимий ячмінь	29,53	39,97	39,91	135,15
соняшник	20,70	24,35	26,59	128,45
озимий ріпак	17,16	26,65	28,93	168,59
Отримано чистого доходу, тис. грн. на: 100 га с.-г. угідь	619,62	1641,06	1527,65	246,55
одного працівника	513,68	1360,48	1018,43	198,26
1 грн. основних засобів	1,49	2,68	1,51	101,40
1 грн. оборотних засобів	1,51	2,68	1,72	113,85
Отримано чистого прибутку, тис. грн. на: 100 га с.-г. угідь	227,48	328,48	478,18	210,21
одного працівника	188,59	272,32	318,78	169,04
1 грн. основних засобів	0,55	0,54	0,47	86,45
1 грн. оборотних засобів	0,55	0,54	0,54	97,07
Рентабельності продаж, %	36,71	20,02	31,30	-5,41 в.п.
Рентабельність активів, %	20,34	19,03	19,98	- 0,36 в.п.

Так, рентабельність продаж та рентабельність активів фермерського господарства у 2022 році проти 2020 року знизились на 5,41 та 0,36

відсоткових пункти відповідно і у 2022 році склали 31,3% та 19,98% відповідно. Але, незважаючи на погіршення відповідних показників, господарство залишається прибутковим з доволі високими критеріями економічної ефективності навіть в період воєнного стану в нашій країні.

2.2. Оцінка фінансового стану діяльності господарства

Аналіз та оцінка фінансового стану діяльності підприємства завжди є важливою складовою частиною в діагностиці господарської діяльності. Адже, фінансова стійкість та незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів говорить про прийняття раціональних та обґрунтованих управлінських рішень в процесі господарювання, можливість підприємства розробляти та впроваджувати в свою діяльність інвестиційні проекти, змінювати або додатково виготовляти види продукції, що користуються найбільшим попитом сьогодні, своєчасно оновлювати матеріально-технічну базу підприємства, яка б відповідала сучасним технологіям виробництва продукції. Фінансова стійкість підприємства – це, перш за все, його можливість бути конкурентоспроможним на ринку відповідної продукції.

Оцінка фінансового стану діяльності підприємства завжди здійснюється на підставі декількох груп показників, що дають можливість проаналізувати та оцінити ліквідність підприємства, його незалежність, плато- та кредитоспроможність, ділову активність та результативність господарювання.

Ліквідність підприємства – це здатність господарства швидко перетворювати свої активи на гроші. Оцінка ліквідності підприємства є важливим моментом в аналізі фінансової діяльності господарства, оскільки її результатами користуються не тільки керівники підприємства, а і майбутні

кредитори або інвестори. Тому, за допомогою таблиці 2.5 проведемо аналіз ліквідності фермерського господарства і оцінимо її стан та перспективи.

Таблиця 2.5

Ліквідність та платоспроможність господарства

Показники	2020	2021	2022	2022 "+" ; "-" до 2020
Робочий функціонуючий капітал, тис. грн.	24765	47832	43153	18388,00
Коефіцієнт покриття	12,67	20,08	25,76	13,09
Коефіцієнт проміжної ліквідності	5,31	8,90	8,96	3,65
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	4,54	6,51	4,99	0,45
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	0,35	0,25	0,21	-0,14
Частка оборотних коштів в активах господарства	0,63	0,64	0,57	-0,06
Частка запасів в поточних активах	0,58	0,56	0,65	0,07

На підставі наведеної інформації у таблиці 2.5 щодо ліквідності господарства можемо стверджувати, що фермерське господарство повністю ліквідне та платоспроможне, оскільки його коефіцієнти загальної, проміжної та абсолютної ліквідності перевищують їх нормативні значення, а розмір робочого функціонуючого капіталу у 2022 році проти 2020 року збільшився на 18388,0 грн. Проте, коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів у звітному році проти базового знизився на 0,14, що свідчить про нерівномірні темпи зростання грошових коштів та їх еквівалентів в порівнянні з величиною чистих оборотних активів господарства.

Ліквідність та платоспроможність підприємства досить тісно пов'язані з фінансовою його незалежністю. Діагностика фінансової незалежності господарства здійснюється на підставі порівняння в балансі підприємства його власного та залученого капіталу в різних їх варіаціях. Розглянемо та

проаналізуємо за допомогою таблиці 2.6 фінансову незалежність фермерського господарства.

Таблиця 2.6

Показники фінансової незалежності господарства

Показники	2020	2021	2022	2022 "+"; "-" до 2020
Коефіцієнт автономії	0,96	0,96	0,97	0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,04	0,04	0,03	-0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,04	1,05	1,03	-0,01
Коефіцієнт фінансової стійкості	19,18	30,15	43,84	24,66
Коефіцієнт заборгованості	0,05	0,03	0,02	-0,03
Коефіцієнт маневрування власних коштів	0,68	0,85	0,55	-0,13
Коефіцієнт інвестування	2,57	2,85	3,14	0,57

Наведенні данні щодо фінансової незалежності фермерського господарства доводять, що воно практично повністю незалежне оскільки коефіцієнт автономії дорівнює 0,97, що свідчить про наявність в балансі господарства 97,0% власного капіталу і тільки 3,0% залученого капіталу. Крім того коефіцієнти концентрації позикового капіталу та фінансової заборгованості у звітному 2022 році в порівнянні з базовим 2020 роком знизилися на 0,01 та 0,03 і станом на 2022 рік склали лише 0,03 та 0,02 відповідно. Подальший аналіз доводить, що господарство протягом періоду дослідження постійно вкладає кошти у свої активи, про що свідчить коефіцієнт інвестування, який в динаміці постійно зростає і станом на період звітного року склав 3,14, що на 0,57 вище ніж у базовому році.

Важливою складовою частиною в діагностиці фінансового стану господарства є аналіз його ділової активності, адже саме оцінка ефективності використання виробничих засобів, їх період обертання, співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей та загального фінансового

циклу дають можливість оцінити фактичний стан діяльності підприємства та його майбутні перспективи. Розглянемо за допомогою таблиці 2.7 фактичний стан ділової активності фермерського господарства протягом останніх трьох років.

Таблиця 2.7

Ділова активність господарства

Показники	2020	2021	2022	2022 "+"; "-" до 2020
Середній підсумок балансу господарства, тис. грн.	38021,0	58684,5	81369,0	43348,0
Середня дебіторська заборгованість, тис. грн.	1468,5	4461,5	7151,0	5682,5
Середня кредиторська заборгованість, тис. грн.	1899,0	1861,0	1801,0	-98,0
Середня вартість виробничих запасів, тис. грн.	13967,5	20790,0	30256,0	16288,5
Середня величина власного капіталу, тис. грн.	36415,5	56103,0	78953,5	42538,0
Середня величина основних засобів, тис. грн.	14168,0	20803,5	34460,0	20292,0
Середня величина оборотних активів, тис. грн.	24052,0	37360,0	46388,0	22336,0
Коефіцієнт трансформації капіталу	0,55	0,95	0,64	0,1
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	0,88	1,49	1,12	0,2
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	14,34	12,50	7,26	-7,1
Коефіцієнт кредиторської заборгованості	11,09	29,97	28,84	17,7
Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	1,12	1,15	1,96	0,8
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,58	0,99	0,66	0,1
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,49	2,68	1,51	0,0
Період обороту активів, днів	658,93	384,01	571,81	-87,1
Період обороту дебіторської заборгованості (К1), днів	25,45	29,19	50,25	24,8
Період обороту запасів (К2), днів	325,89	317,39	186,22	-139,7
Період обороту кредиторської заборгованості (К3), днів	32,91	12,18	12,66	-20,3
Фінансовий цикл, днів	318,43	334,41	223,82	-94,6

Дослідження ділової активності господарства доводять, що протягом останніх трьох років у фермерському господарстві зросла середньорічна вартість, як основних, так і оборотних активів, зменшилась середня кредиторська заборгованість (незважаючи на постійне оновлення матеріально-технічної бази господарства), що говорить про позитивні результати господарювання та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Проте, на тлі позитивних фактів діяльності господарства, нажаль, є негативний момент, а саме – це зростання дебіторської заборгованості, яка у 2022 році проти 2020 року збільшилась практично в п'ять разів або на 5682,5 тис. грн. і станом на звітний період склала 7151,0 тис. грн. Зростання дебіторської заборгованості негативно вплинуло на коефіцієнт та період обороту відповідної заборгованості. Так, у звітному році період обороту дебіторської заборгованості в порівнянні з базовим 2020 роком збільшився практично на 25 днів і станом на 2022 рік склав 50 днів.

Отже, незважаючи на зростання загальної суми дебіторської заборгованості та періоду її обороту фінансовий цикл діяльності фермерського господарства у 2022 році скоротився практично на 95 днів, що говорить про ефективну і раціональну господарську діяльність підприємства.

Результати операційної, фінансової, інвестиційної діяльності підприємства завжди відображаються в певній системі показників, які характеризують той, або інший вид господарювання. Проте, критерієм економічної ефективності діяльності підприємства завжди виступає рентабельність в різних її варіаціях. Це може бути рентабельність активів або власного капіталу, рентабельність продаж або рентабельність виробничої діяльності тощо. Кожен вид рентабельності дає можливість деталізувати позитивні або негативні моменти господарювання підприємства. Тому, за допомогою таблиці 2.8 розглянемо та проаналізуємо основні види рентабельності фермерського господарства.

Рентабельність фермерського господарства

Показники	2020	2021	2022	2022 "+" ; "-" до 2020
Рентабельність активів	0,203	0,190	0,200	-0,004
Рентабельність власного капіталу	0,212	0,199	0,206	-0,006
Чиста рентабельність продаж	0,367	0,200	0,313	-0,054

Отже, аналіз критеріїв економічної ефективності господарської діяльності фермерського господарства доводить, що незважаючи на покращення матеріально-технічної бази, ефективність її використання, підвищення продуктивності праці, збільшення розмірів чистого доходу та чистого прибутку в господарстві, критерій економічної ефективності – рівень рентабельності – у звітному році проти базового має тенденцію до погіршення. Це стосується, як рентабельності активів господарства, так і рентабельності продаж та рентабельності власного капіталу. Головною причиною такого становища є нерівномірні темпи зростання витрат та отриманого доходу від результатів господарювання, а також зростання розмірів дебіторської заборгованості на підприємстві.

В цілому, можемо відмітити, що господарство є ліквідним, плато- та кредитоспроможним, веде активну господарську діяльність, покращує стан своєї матеріально-технічної бази, збільшує розміри чистого доходу та прибутку, що свідчить про ефективні та обґрунтовані управлінські рішення, які приймалися в господарстві протягом усього періоду дослідження.

Висновки до другого розділу:

1. Селянське (фермерське) господарство «Полісся», що зареєстроване за юридичною адресою с. Маломихайлівка Кам'янського району Дніпропетровської області було створене у 2000 році із статутним капіталом

у розмірі 51125,0 грн. Основним видом діяльності господарства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Крім цього воно займається їх частковою переробкою (в господарстві в наявності є свій млин) та виробництвом хлібобулочних виробів, макаронів, круп (в наявності є свій маленький хлібозавод). Також, відповідно до додаткових видів діяльності, господарство має в наявності свою ремонтну майстерню та автопідприємство, завдяки яким може здійснювати торгівлю сільськогосподарським автотранспортом та іншим устаткуванням, проводити ремонт сільськогосподарської техніки, закуповувати та реалізувати окремі деталі та прилади для автотранспортних засобів. Господарство турбується про свій персонал, тому на його балансі є школа, дитячий садочок, їдальня та, навіть, дім культури. Станом на 2022 рік загальний розмір сільськогосподарських угідь господарства складає 3400 га, з яких 3389 га це рілля. Середньорічна чисельність працівників – 51 особа.

2. Дослідження щодо забезпеченості господарства виробничим потенціалом та ефективності його використання довели, що протягом усього періоду фермерське господарство в достатній мірі забезпечено земельними, трудовими ресурсами та раціонально і ефективно їх використовує. Рівень використання трудових ресурсів та їх продуктивність праці протягом усього періоду підвищуються, а обсяг отриманої продукції з гектару земельної площі в грошовому вимірі збільшився більш ніж у два рази завдяки підвищенню урожайності сільськогосподарських культур.

Протягом усього періоду дослідження господарство постійно оновлює стан матеріально-технічної бази (коефіцієнт придатності основних засобів станом на 2022 рік складає 0,81, що на 14,69% вище ніж у 2020 році) та раціонально і ефективно її використовує про що свідчить фондвіддача, яка у порівнянні з базовим роком підвищилась на 1,4% і склала у звітному році 1,51 грн. на одну гривню основних засобів. Проте, слід зазначити, що у порівнянні з 2021 роком фондвіддача у 2022 році знизилась на 44,0%.

В цілому відмітимо, що у звітному 2022 році господарство отримало найбільший прибуток в порівнянні з минулими роками (чистий прибуток зріс на 110,27% і станом на 2022 рік склав 16258,0 грн.). Проте, нерівномірні темпи зростання чистого прибутку, чистого доходу та вартості активів господарства і виробничих витрат призвели до погіршення критерія економічної ефективності діяльності господарства у 2022 році проти 2020 року.

3. Дослідження щодо ліквідності та платоспроможності господарства довели, що воно повністю ліквідне та платоспроможне, оскільки його коефіцієнти загальної, проміжної та абсолютної ліквідності перевищують їх нормативні значення, а розмір робочого функціонуючого капіталу у 2022 році проти 2020 року збільшився на 18388,0 грн. Проте, коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів у звітному році проти базового знизився на 0,14, що свідчить про нерівномірні темпи зростання грошових коштів та їх еквівалентів в порівнянні з величиною чистих оборотних активів господарства.

4. Аналіз фінансового стану фермерського господарстві довів, що воно практично повністю незалежне оскільки коефіцієнт автономії дорівнює 0,97, що свідчить про наявність в балансі господарства 97,0% власного капіталу і тільки 3,0% залученого капіталу. Крім того коефіцієнти концентрації позикового капіталу та фінансової заборгованості у звітному 2022 році в порівнянні з базовим 2020 роком знизилися на 0,01 та 0,03 і станом на 2022 рік склали лише 0,03 та 0,02 відповідно. Подальший аналіз довів, що господарство протягом періоду дослідження постійно вкладає кошти у свої активи, про що свідчить коефіцієнт інвестування, який в динаміці постійно зростає і станом на період звітного року склав 3,14, що на 0,57 вище ніж у базовому році.

5. Дослідження щодо ділової активності господарства довели, що протягом останніх трьох років у фермерському господарстві зросла середньорічна вартість, як основних, так і оборотних активів, зменшилась

середня кредиторська заборгованість (незважаючи на постійне оновлення матеріально-технічної бази господарства), що говорить про позитивні результати господарювання та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Проте, на тлі позитивних фактів діяльності господарства, нажаль, є негативний момент, а саме – це зростання дебіторської заборгованості, яка у 2022 році проти 2020 року збільшилась практично в п'ять разів або на 5682,5 тис. грн. і станом на звітний період склала 7151,0 тис. грн. Зростання дебіторської заборгованості негативно вплинуло на коефіцієнт та період обороту відповідної заборгованості. Так, у звітному році період обороту дебіторської заборгованості в порівнянні з базовим 2020 роком збільшився практично на 25 днів і станом на 2022 рік склав 50 днів.

Отже, незважаючи на зростання загальної суми дебіторської заборгованості та періоду її обороту фінансовий цикл діяльності фермерського господарства у 2022 році скоротився практично на 95 днів, що говорить про ефективну і раціональну господарську діяльність підприємства

В цілому, можемо відмітити, що незважаючи на погіршення критерія економічної ефективності у 2022 році проти 2020 року господарство є ліквідним, плато- та кредитоспроможним, веде активну господарську діяльність, покращує стан своєї матеріально-технічної бази, збільшує розміри чистого доходу та прибутку, що свідчить про ефективні та обґрунтовані управлінські рішення, які приймалися в господарстві протягом усього періоду дослідження.

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРСТВА

3.1. Виробничий план інвестиційного проєкту

Проведені дослідження щодо сучасного стану господарської діяльності фермерського господарства довели, що протягом останніх трьох років, воно постійно оновлювало стан своєї матеріально-технічної бази, турбувалось про свій кадровий потенціал, залишалось ліквідним та платоспроможним, підвищувало та покращувало показники ділової активності, збільшувало розміри, як доходності, так і прибутковості в результаті господарської діяльності. Проте, нерівномірні темпи зростання доходу, витрат та прибутку в господарстві погіршився критерій економічної ефективності – рівень рентабельності. А тому, з метою покращення своєї прибутковості та результатів фінансової діяльності господарству пропонується впровадити в свою діяльність інвестиційний проєкт з вирощування розсади овочевих культур, які користуються найбільшим попитом – це томати, перець та баклажани.

Для обґрунтування рекомендації щодо впровадження інвестиційного проєкту необхідно виконати наступні задачі: 1) дослідити ринок розсади з метою визначення попиту та пропозиції на запропоновані види продукції; 2) вивчити можливі технології вирощування розсади овочевих культур та обрати найкращий варіант; 3) проаналізувати та визначитись з асортиментом та сортами овочевих культур; 4) обґрунтувати розмір інвестиційних вкладень в запропонований проєкт; 5) дослідити та обґрунтувати економічну ефективність інвестиційного проєкту.

Дослідження ринку розсади засвідчили, що в своїй більшості він представлений фізичними особами, що самостійно вирощують розсаду і на

стихійних ринках її реалізують. Проте, якість їх продукції та її асортимент суттєво відрізняється від запропонованої продукції, що реалізується підприємствами, які на цьому спеціалізуються. Суттєво відрізняється і ціна на розсаду, яка, в залежності від пропозиції і якості продукції може коливатись від 15-20 грн./шт. до 35,0 грн./шт. (рис. 3.1.).

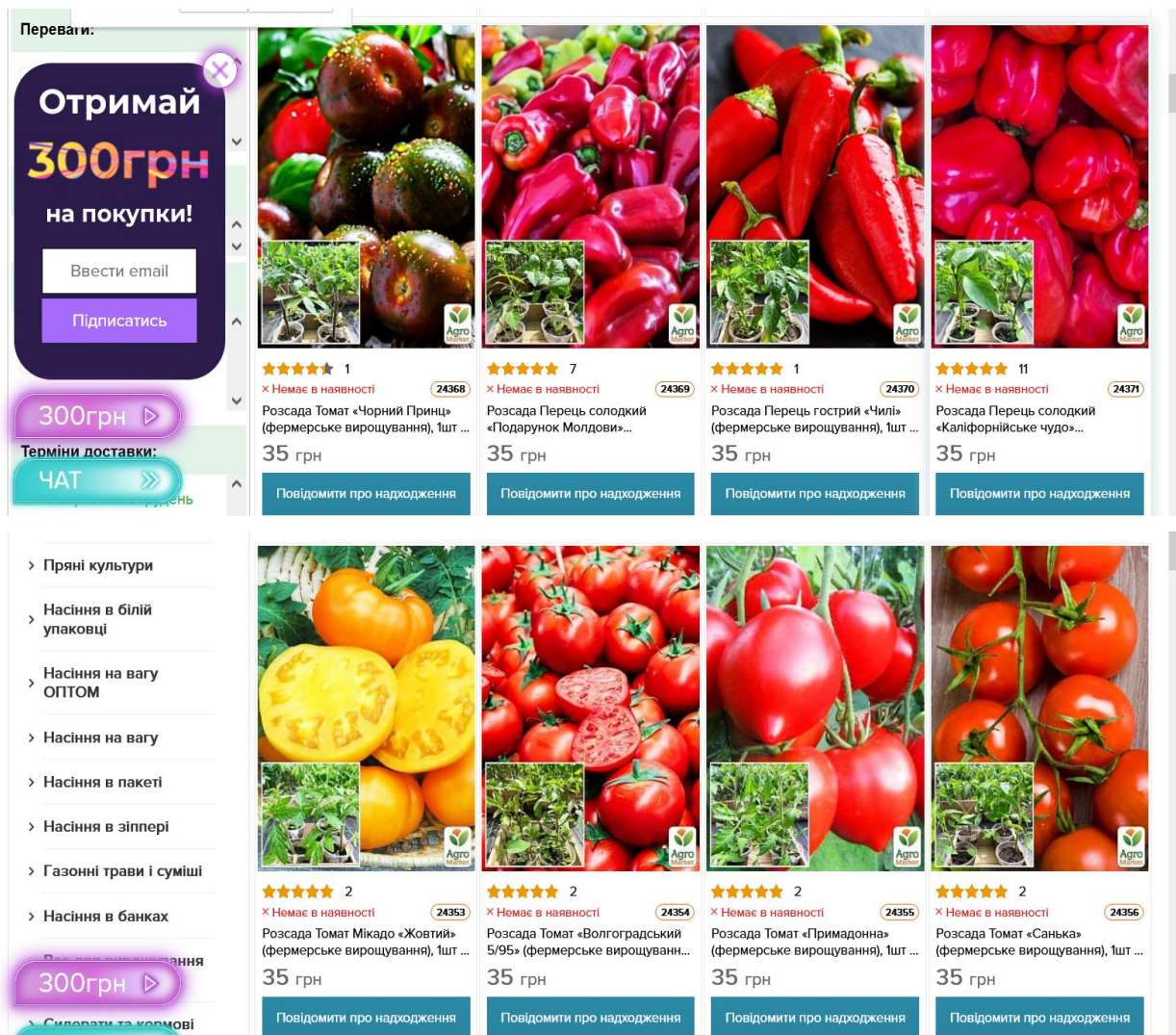

Рис. 3.1. Пропозиція розсади овочів (джерело: [19]).

Також ринок розсади в більшій своїй частині представлений звичайними сортами овочів. Тому, важливим аспектом є підбір асортименту рекомендованої розсади та сортів насінневого матеріалу. Закупівля дешевого насіння може призвести до великих втрат, як продукції, так і грошей, оскільки використання такого насінневого матеріалу не дає гарантії щодо максимального його пророщення. До підбору насінневого матеріалу потрібно

підходити дуже уважно, дослідивши всі пропозиції представлені на ринку та якості цієї продукції. Як правило, найвищий потенціал має насіння, що коштує значно дорожче.

Господарству пропонується вирощувати розсаду тих сортів овочевих культур, які не представлені на ринку, користуються попитом і їх якість значно вища за представлену пропозицію на ринку, а саме:

- Солодкий перець жовтого та червоного кольору кубовидної та угорської форми (рис. 3.2).

 <p>Перець "Балканіка F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>266 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Бачата F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>287 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>АГРОМАГАЗИН</p> <p>Перець "Кейсі F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>278 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Палермо" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>1937 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p>
 <p>Портека fazenda.net.ua</p> <p>Перець "Портека F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>250 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Ред Джет F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>342 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Симпаті F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>598 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Сноувайт F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>248 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p>
 <p>Перець "Сондела F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>287 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Тандер F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>251 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Топгир F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>302 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p> 	 <p>Перець "Янка F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>319 грн</p> <p>* Кількість : 100 насінин</p>

Рис. 3.2 Сорти солодкого перцю (джерело: [2]).

Запропоновані сорти солодкого перцю відрізняються від інших високою їх врожайністю, стійкістю до важких умов вирощування, стресостійкістю, гарними смаковими якостями, довгим терміном зберігання, відмінним зовнішнім виглядом. Представлені сорти різної стиглості, що є перевагою, оскільки термін отримання врожаю перцю починається з раннього періоду і закінчується на початку осені.

- Баклажани ранніх та середньостиглих сортів (рис. 3.3).

 <p>Баклажан "Лейрі F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>282 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Сабелле F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>589 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Шарапова F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>239 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Шеріл F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>228 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>
 <p>Баклажан "Анамур F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>459 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Анатолія F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>71 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Аретуза F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>248 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>	 <p>Баклажан "Бріджит F1" (Rijk Zwaan)</p> <p>☆☆☆☆☆</p> <p>308 грн</p> <p>* Кількість : 100 насинин</p>

Рис. 3.3 Сорти баклажанів (джерело: [2]).

Запропоновані сорти баклажанів мають високу урожайність. Вага їх плодів досягає від 350-450 грам (сорт Шарапова F1) до 500-700 грам (сорт Шеріл F1). Запропоновані сорти різної стиглості, вони мають високу стійкість до стресу, довготривале збереження.

- Томати (рис. 3.4). Найпоширенішим попитом користуються томати, які можна не тільки їсти, але і консервувати у цілому вигляді або робити з них

морси та сік. Для цього томат повинен бути соковитим та високоврожайним. Тому господарству пропонується вирощувати розсаду високоврожайного сорту томатів Махітос F1, які мають середній розмір, що дозволяє їх консервувати у цілому вигляді.

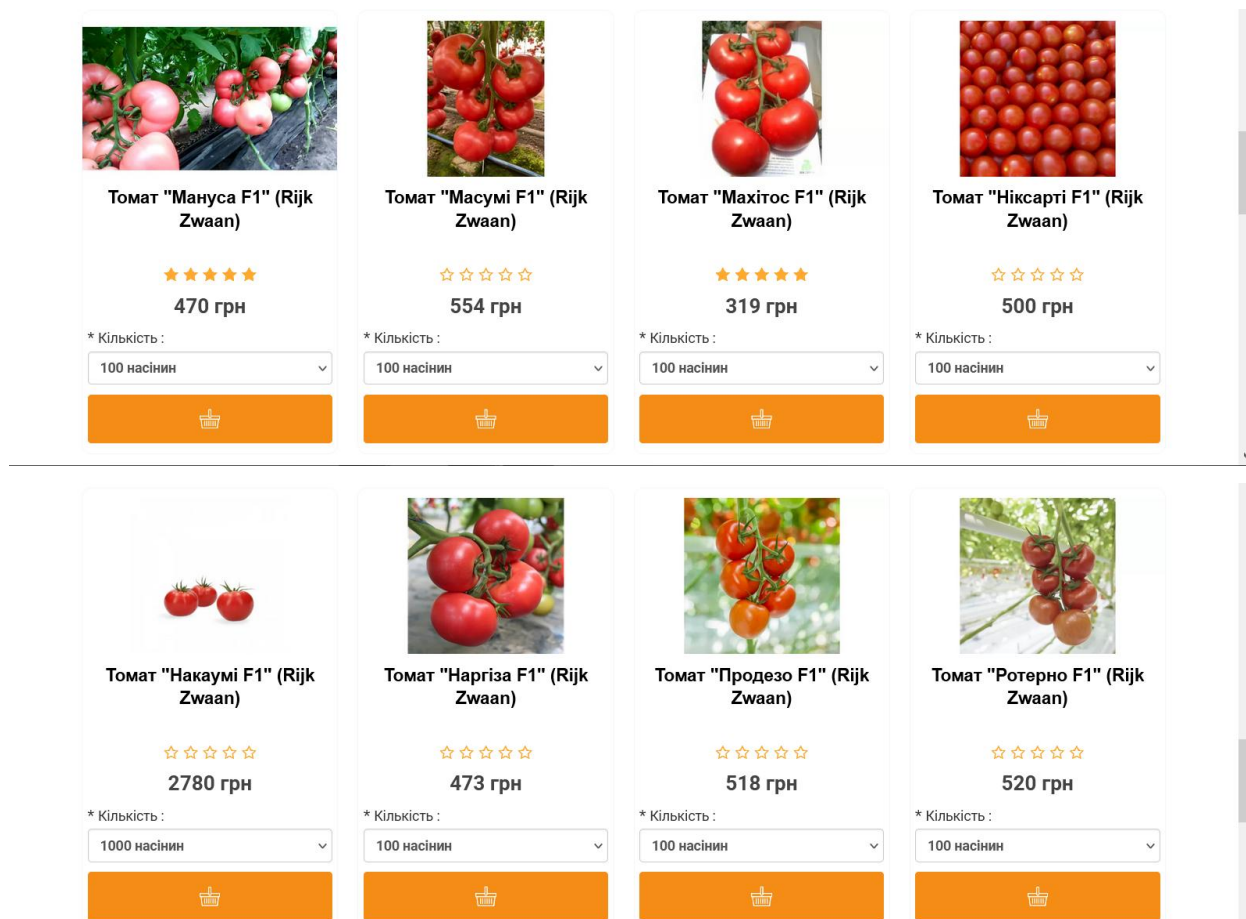

Рис. 3.4 Сорти томатів

(джерело: [2]).

Господарству рекомендується закуповувати насіння цих видів овочевої продукції у компанії «Рійк Цваан». Дана компанія за десять років свого існування зарекомендувала себе на ринку насінневої продукції як одна із найкращих компаній, що реалізує високоякісний насінневий матеріал. Крім того дана компанія завжди не тільки реалізує насіння підприємствам, а й допомагає їм у процесі виробництва продукції та проводить рекламні кампанії для просування продукції на ринку.

Реалізацію розсади пропонується здійснювати в господарстві або за необхідності доставляти на найближчі ринки районів.

Дослідження щодо технології вирощування розсади овочевих культур довели, що вона може суттєво різнитись між собою. Так, вирощувати розсаду можна просто в ґрунтосуміші з подальшою її пікірковкою, що значно пошкоджує кореневу систему рослини. Адже, під час пересадки корінь пошкоджується і становиться значно коротшим, що може призвести до його подальшого не прийняття. До того ж пікіровка – це завжди додаткові трудовитрати. Тому господарству було запропоновано здійснювати вирощування розсади в торф'яних горщиках (рис. 3.5).

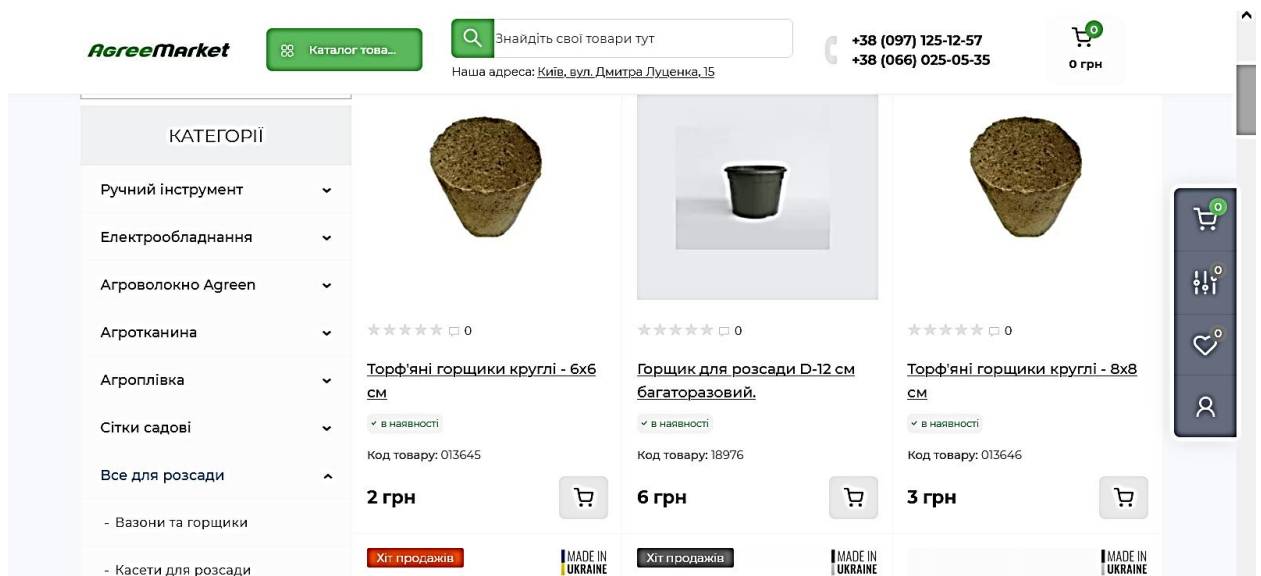

Рис. 3.5. Торф'яні горщики для розсади (джерело: [8]).

Основними перевагами торф'яних горщиків є:

- 1) коренева система не пошкоджується під час пікіровки рослин у ґрунт, оскільки її проводити не потрібно;
- 2) відсутні додаткові трудовитрати;
- 3) насіння швидко проростає та вкорінюється;
- 4) в торф'яних горщиках відбувається оптимальне проникнення води та повітря;
- 5) склад торф'яних горщиків надає можливості їх використовувати в органічному землеробстві, оскільки протягом 30 днів після висадки рослин разом з горщиком він повністю розчиняється у ґрунті;

б) під час розчину торф'яного горщика рослини отримують додаткові добрива, тому їх урожайність значно вища і при цьому відсутні додаткові витрати на добрива;

7) висока зручність в транспортуванні.

Згідно технології вирощування розсади в торф'яних горщиках, його потрібно помістити на піддон (для подальшого їх кращого транспортування), потім в горщик насипати землю (субстрат) і висадити в кожний горщик насіння. Накрити плівкою до моменту проростання насіння. Потім зняти плівку і два рази на тиждень зволожувати розсаду.

Після пророщення насіння і знаття з нього плівки, рекомендується до води хоча б один раз додати розчин препарату Мегафол (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Препарат Мегафол (джерело: [6]).

Завдяки цьому рослини стають більш стресостійкими, відбувається стимуляція ростових процесів, оскільки до їх кореневої системи потрапляють додаткові діючі речовини такі, як бетаїни, амінокислоти тощо, які надають рослині енергії та поштовх до посилення власних антистресових механізмів і стимулюють ріст. Розхід препарату надано в таблиці 3.1.

В процесі вирощування розсади обов'язково потрібно дотримуватись відповідної кількості освітлення та необхідного температурного режиму.

Рекомендований розхід препарату Мегафол

Культура	Спосіб та час обробки	Норма внесення, кг/л/га, т, л
Овочеві та плодові культури	Регулярне застосування (щотижня)	1 л/га
	Під час сильного стресу	2-3 л/га
Теплична культура	Регулярне застосування (щотижня)	15-30 мл/10 л води

Джерело: [6].

Найкращим варіантом буде, якщо розсаді забезпечити 14-16 годин світлового дня (звісно з використанням відповідних фітосвітильників (рис. 3.7). Якщо розсаді не надавати додаткового освітлення, то світловий день для її росту буде приблизно 10-11 годин. Цього також звісно буде достатньо, але результат буде гіршим.

The image shows a screenshot of an online store page for plant grow lamps. The page is titled "Фітолампи, фітосвітильники для рослин". It features three product listings:

- Фітосвітильник PS-7L, 50см, 15 діодів, 900лм, 7Вт, 12В**: Price 211 ₴. Code: 1264491557. In stock.
- Інфрачервона світлодіодна лампа ІІL-3, 3 діоди, 3Вт, 220В**: Price 301 ₴. Code: 1267736083. In stock.
- Ультрафіолетова світлодіодна лампа UFL-3, 3 діоди, 3Вт, 220В**: Price 301 ₴. Code: 1267715807. In stock.

The page also includes a navigation menu on the left with categories like "Агроволокно", "Зрошення і крапельний полив", "Сітка затінююча", etc. On the right, there is contact information for "м.Одеса, станція Устове, вул.Павлова,15, Одеса, Україна" with phone numbers, a website (agrolavka.com.ua), and a Viber number. A "Графік роботи" (Working hours) section shows: Monday 08:30 - 17:30, Tuesday 08:30 - 17:30, Wednesday 08:30 - 17:30.

Рис. 3.7. Фітолампи, фітосвітильники для рослин (джерело: [3]).

Термін вирощування розсади коливається в межах 50-55 днів.

Вирощувати розсаду господарству пропонується в теплиці.

Зараз ринок теплиць представлений великим вибором готових теплиць з додатковими послугами щодо їх монтажу та обслуговування. Проаналізувавши цей ринок ми рекомендуємо господарству зупинитись на теплиці з полікарбонату наступних розмірів та комплектації:

- Розміри: ширина конструкції – 3 метри, довжина – 10 метрів;
- Товщина перекриття – 4 мм. (рис. 3.8).

Виберіть комплектацію теплиці

Довжина конструкції (м): 4 6 8 **10**

Ширина конструкції (м): **3** 4 6

Товщина перекриття (мм): **4** 6 8 10 Каркас

Ціна за комплект (грн): 30 037 грн

Додаткова послуга: **Монтаж**

Кількість (шт): - 1 +

Всього: 30 037 грн

Рис. 3.8. Теплиця з полікарбонату (джерело: [23]).

Основні переваги такої теплиці представлені на рис. 3.9.

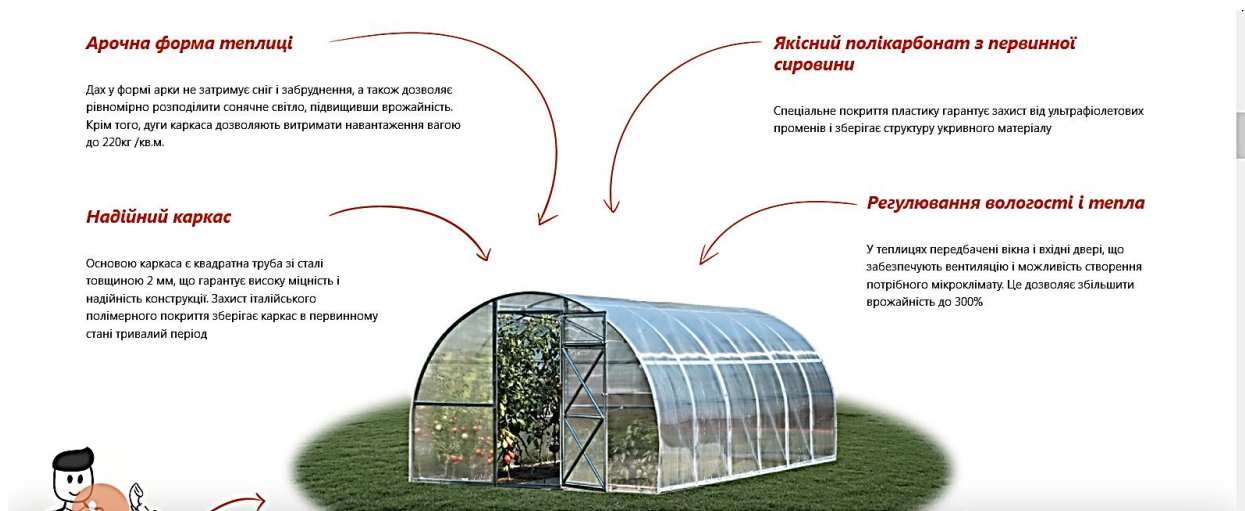

Рис. 3.9. Основні переваги теплиці з полікарбонату (джерело: [23]).

Вартість такої теплиці з урахуванням доставки та монтажу складає 30037,0 грн. Гарантійний термін використання – 10 років.

З метою обґрунтування економічної ефективності запропонованого проекту є необхідність визначити загальну суму витрат на вирощування розсади овочевих культур. Розрахунок витрат будемо здійснювати по кожній статті окремо, а потім визначимо загальний їх розмір.

Першою статтею витрат є витрати на закупівлю торф'яних горщиків для проростання насінневого матеріалу. Для того, щоб визначитись в загальній їх кількості, спочатку необхідно встановити яку кількість горщиків ми можемо розмістити в нашій теплиці. Враховуючи розміри теплиці

(3м/10м) та необхідність вільного місця для проходу працівникам, що будуть здійснювати вирощування цієї продукції (як мінімум метр в ширину), загальна кількість торф'яних горщиків (розміри горщиків 6см X 6 см), яка може там поміститись складає 53280,0 горщиків. (1) $200 \text{ см} / 6 \text{ см} = 32$ рядки в ширину; 2) $1000 \text{ см} / 6 \text{ см} = 1665$ рядків в довжину; 3) $32 * 1665 = 53280,0$ горщиків). Вартість одного торф'яного горщика складає 2,0 грн. (рис. 3.5).

Таким чином, загальна сума витрат на придбання торф'яних горщиків складає 106560,0 грн. ($53280 \text{ шт.} * 2,0 \text{ грн.} = 106560,0 \text{ грн.}$).

Наступна стаття витрат – це витрати на закупівлю насіння. Враховуючи той факт, що ми пропонуємо вирощувати декілька видів розсади овочевих культур та декількох сортів, виникає необхідність спочатку розібратись скільки і якої розсади ми плануємо вирощувати. Отже, враховуючи, що найбільший попит завжди на томати, ми пропонуємо вирощувати їх розсаду у кількості 11000,0 шт., баклажанів – кожного сорту по 8000,0 шт., жовтого та червоного перцю кубовидної форми – також по 8000,0 шт., а червоного перцю угорської форми – 10280,0 шт. Таким чином, загальний обсяг розсади складає 53280,0 шт. ($11000 + 8000 + 8000 + 8000 + 8000 + 10280 = 53280 \text{ шт.}$).

Як вже раніше зазначалось, господарству рекомендується закуповувати насіннєвий матеріал у відомої фірми «Рійк Цваан», яка на цьому спеціалізується, а якість їх насіннєвого матеріалу доведена вже не одним підприємством, які спеціалізуються на вирощуванні овочів у відкритому ґрунті (100% всхожість насіння).

Вартість кожного сорту насіннєвого матеріалу різна, тому розрахунок витрат будемо здійснювати по кожному сорту окремо. Єдине, що є спільне між всіма видами сортів та видами овочів – це те, що реалізації насіння здійснюється в упаковках по 100 шт. або 1000 шт. При цьому ціна від обсягу закупки не змінюється.

Раніше зазначалось, що господарству пропонується закупити насіння томатів сорту Махітос F1 (переваги цього сорту зазначалися вище). Ціна 100 шт. насіння цього сорту томатів складає 319,0 грн. (рис. 3.4). Таким чином,

загальна сума витрат на закупівлю насінневого матеріалу томатів складає 35090,0 грн. (11000 шт. горщиків / 100 шт. насіння в упаковці * 319,0 грн. = 110 * 319,0 = 35090,0 грн.).

Вирощувати розсаду баклажанів пропонувалось двох сортів - сорт Шарапова F1 та сорт Шеріл F1. Їх переваги описувались вище. Враховуючи той факт, що кожного сорту баклажанів господарству пропонується вирощувати по 8000,0 шт., то і кількість упаковок кожного сорту складає 80 шт. (8000,0 / 100 шт. в упаковці = 80 шт. упаковок). Вартість однієї упаковки баклажанів сорту Шарапова F1 складає 239,0 грн., а сорту Шеріл F1 – 228,0 грн. за упаковку (рис. 3.3.). Таким чином, загальна сума витрат на закупівлю насінневого матеріалу баклажанів складає 37360,0 грн. [(80 шт. * 239,0 грн.) + (80 шт. * 228,0 грн.) = 19120,0 + 18240,0 = 37360,0 грн.].

Наступний вид розсади овочів – це солодкий перець. Його господарству пропонувалось вирощувати трьох сортів, вартість і кількість насінневого матеріалу яких різняться між собою. Тому розрахунок проводимо окремо по кожному сорту солодкого перцю. Вартість насінневого матеріалу вказана на рисунку 3.2.

- Сорт жовтого кубовидного солодкого перцю Бачата F1: вартість однієї упаковки в 100 шт. складає 287,0 грн. Запланована кількість вирощування розсади цього сорту – 8000 шт. Таким чином, загальна сума витрат на закупівлю насіння цього сорту складе 22960,0 грн. (8000 / 100 шт. * 287,0 грн. = 22960,0 грн.);

- Сорт червоного кубовидного солодкого перцю Сондела F1: вартість однієї упаковки в 100 шт. складає 287,0 грн. Запланована кількість вирощування розсади цього сорту – 8000 шт. Таким чином, загальна сума витрат на закупівлю насіння цього сорту складе 22960,0 грн. (8000 / 100 шт. * 287,0 грн. = 22960,0 грн.);

- Сорт червоного солодкого перцю угорської форми Портека F1: вартість однієї упаковки в 100 шт. складає 250,0 грн. Запланована кількість вирощування розсади цього сорту – 10280 шт. Таким чином, загальна сума

витрат на закупівлю насіння цього сорту складе 25750,0 грн. (10280 / 100 шт. * 250,0 грн. = 103 упаковки * 250,0 грн. за упаковку = 25750,0 грн.)

Отже, загальна сума витрат на закупівлю насінневого матеріалу складає 144120,0 грн. (35090,0 грн. + 19120,0 грн. + 18240,0 грн. + 22960,0 грн. + 22960,0 грн. + 25750,0 грн. = 144120,0 грн.).

Для здійснення процесу вирощування розсади овочевих культур необхідно всі торф'яні горщики в теплиці встановити на металеві піддони (рис. 3.10.). Це дозволить не залишатись залишкам води в основі торф'яного горщика (у випадку більшої кількості поливу) та порушувати його цілість, а також горщик не буде стояти на землі. До того ж, ці піддони можна використовувати протягом 10 років, що значно скоротить витрати на вирощування розсади в наступні роки. Крім того, транспортування розсади овочів буде значно простішим.

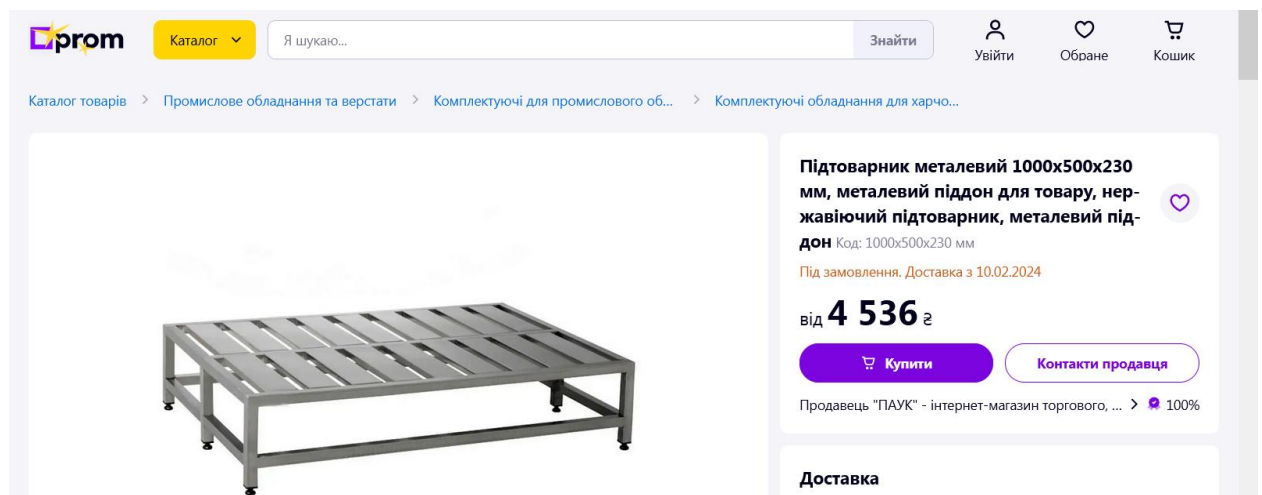

Рис. 3.10. Металевий піддон (джерело: [15]).

Вартість такого піддону складає 4536,0 грн. за штуку. Необхідна кількість піддонів розміром 1000 x 500 x 230 мм. – 40 шт. таким чином, загальна сума витрат на придбання металевих піддонів складає 181440,0 грн.

Наступна стаття витрат – це придбання біостимулятора росту Мегафол (рис. 3.6.). Для одноразового поливу розсади з додаванням цього препарату з урахуванням його рекомендованого розходу (табл. 3.1), господарству буде достатньо закупити один літр цього препарату. Ціна 1 л. Мегафолу зараз на ринку в середньому складає 580,0 грн. за літр.

Оскільки використання препарату Мегафол не можливо без додавання води і зростання розсади також не можливе без наявності їх поливу, необхідно розрахувати витрати на полив розсади овочевих культур.

Враховуючи той факт, що у фермерського господарства є власна скважина, яка знаходиться за 5 км. від запропоновано місця розташування теплиці, а також в наявності є один вантажний автомобіль, що здійснює перевозку води до місця призначення (за потреби) з ємністю баку в $5,3 \text{ м}^3$ (рис. 3.11), або 5300,0 літрів води ($5,3 \text{ м}^3 * 1000 = 5300,0 \text{ літрів}$), основними витратами, що пов'язані з поливом розсади, будуть витрати на транспортування води від скважини до теплиці.

Рис. 3.11. Основні характеристики вантажного автомобіля з перевезки ВОДИ (джерело: [1]).

Загальна кількість води, яка потрібна для одноразового поливу розсади складає як раз 5300,0 літрів води (на один горщик використання води буде складати приблизно 90-100 мл. води. Відповідно $95 \text{ мл.} * 53280 \text{ горщиків} = 5061600 \text{ мл.} / 1000 = 5061,6 \text{ літрів}$ води на один полив розсади.). Поливати розсаду потрібно два рази на тиждень протягом восьми тижнів. Отже, необхідна кількість раз доставки води для одного поливу складе 16 раз (2 рази * 8 тижнів = 16 раз). Витрати дизельного пального для зазначеного

вантажного автомобіля з вантажем складають 21,0 літр на 100 км. Враховуючи відстань скважени від теплиці (трохи менше 5 км.) та необхідність автомобіля повернутись назад, загальний кілометраж автомобіля протягом всього періоду вирощування розсади овочевих культур складе 160 км. Вартість одного літру дизельного пального станом на сьогодні складає 52,0 грн. за літр. Таким чином витрати на доставку води складуть 1747,2 грн. (1) $16 \text{ раз} * 10 \text{ км} = 160 \text{ км.}$; 2) $160 \text{ км} * 21 \text{ літр} / 100 \text{ км} = 33,6 \text{ літри}$; 3) $33,6 \text{ літри} * 52,0 \text{ грн.} = 1747,2 \text{ грн.}$

Під час вирощування розсади рекомендується застосовувати додаткове світло (фітолампи (рис. 3.7)), яке дозволить збільшити період світового дня, що позитивно вплине на якість розсади. Тому, господарству пропонується встановити 10 фітоламп ламп вартістю 211,0 грн за штуку. Загальна сума витрат на закупівлю ламп складе 2110,0 грн. ($10 * 211,0 = 2110,0 \text{ грн.}$).

Використання фітоламп передбачає витрати на електроенергію. Враховуючи той факт, що одна лампа буде працювати в середньому протягом чотирьох годин на день, потужність якої складає 7 Вт, загальна кількість використаної електроенергії складе 16800 Вт або 16,8 кВт. ($7,0 \text{ Вт} * 10 \text{ шт.} * 4 \text{ години} * 60 \text{ днів} = 16800,0 \text{ Вт.}$). Вартість 1 кВт складає 2,64 грн. Отже, загальна сума витрат на використання електроенергії складає 44,35 грн. ($16,8 \text{ кВт} * 2,64 \text{ грн.} = 44,35 \text{ грн.}$).

Обов'язковою умовою вирощування розсади є накриття насіння в горщиках до періоду їх проростання на рівні 2-3 листків. Тому, господарству потрібно врахувати витрати на закупівлю плівки для накриття розсади. Для цього можна використовувати звичайну саму тонку тепличну плівку (рис. 3.12.). Враховуючи її ширину (3 м.) нам знадобиться лише 10 метрів цієї плівки, яку можна буде ще використовувати протягом 2-х років, що зменшить витрати на вирощування розсади овочевих культур. Вартість 1 метру плівки складає 36 грн. Отже, загальний обсяг витрат на закупівлю плівки складе 360,0 грн. ($10 \text{ м.} * 36,0 \text{ грн.} = 360,0 \text{ грн.}$).

Головна » ТЕПЛИЧНА ПЛІВКА » Теплична плівка на МЕТРАЖ » Плівка теплична 80 мкм Планета Пластик / Союз 24міс (розмотування) ширина 3м
 Плівка теплична 80 мкм Планета Пластик / Союз 24міс (розмотування) ширина 3м

★★★★★ Відгуків: 3

В наявності

Виробник: Планета Пластик
 Модель: СТ4 80 3х

40грн.
36грн. -10% Вигода 4грн.
 Знайшли дешевше?

📌 Знижка від кількості:
 9999 або більше 35грн.

- 1 +

Рис. 3.12. Поліетиленова плівка (джерело: [18]).

Процес вирощування розсади не можливий без наявності працівників. Для цього господарству пропонується найняти тимчасових працівників на два місяці або, за можливості, використати наявний кадровий потенціал з місячною оплатою праці кожного працівника у розмірі 10000,0 грн. Таким чином, загальна сума витрат на заробітну плату двох працівників протягом двох місяців з урахуванням ЄСВ на рівні 22,0% складе 48800,0 грн. ($10000,0 * 2 * 2 * 1,22 = 48800,0$ грн.).

Оскільки в процесі виробництва будуть використовуватись основні засоби, на які необхідно нараховувати амортизацію, то наступною статтею витрат буде стаття «амортизація».

До основних засобів, які планується використовувати під час вирощування розсади, відносяться: теплиця – первісною вартістю 30037,0 грн. та терміном експлуатації 10 років; піддони – первісна вартість всіх піддонів 181440,0 грн.; вантажний автомобіль балансовою вартістю 850300,0 грн. Процес нарахування амортизації будемо здійснювати за допомогою прямолінійного методу нарахування. Таким чином, сума щорічних амортизаційних відрахувань на теплицю складе 3003,7 грн., всі піддони – 18144,0 грн., вантажний автомобіль – 85030,0 грн. Загальна сума щорічних амортизаційних відрахувань дорівнює 106177,7 грн.

Незважаючи на те, що господарство може реалізовувати свою розсаду прямо з теплиці, врахуємо (на всяк випадок) додаткові транспортні витрати для доставки розсади до ринку на рівні 873,6 грн. Інші витрати врахуємо на рівні 10% від загальної суми витрат на вирощування розсади овочевих культур.

Розрахувавши витрати за усіма статтями витрат, що пов'язані з вирощування розсади овочевих культур, зведемо їх в єдину таблицю (табл. 3.2) для візуалізації.

Таблиця 3.2

Поточні витрати на вирощування та реалізацію розсади овочевих культур

Статті витрат	Сума витрат, грн.		
	2024	2025	2026
Оплата праці	48800,0	48800,0	48800,0
Амортизація	106177,7	106177,7	106177,7
Стимулятор росту	580,0	580,0	580,0
Вартість ДП для доставки води	1747,2	1747,2	1747,2
Вартість електроенергії	44,4	44,4	44,4
Закупка ламп	2110,0	2110,0	2110,0
Плівка для накриття розсади	360,0	360,0	360,0
Торф'яні горщики	106560,0	106560,0	106560,0
Вартість насіння	144120,0	144120,0	144120,0
Металеві піддони	181440,0	181440,0	181440,0
Транспортні витрати	873,6	873,6	873,6
Інші витрати	59281,3	59281,3	59281,3
Всього	652094,1	652094,1	652094,1

З наведених даних видно, що загальна сума поточних витрат на виробництво та реалізацію розсади овочевих культур щорічно планується у розмірі 652094,1 грн.

3.2. Ефективність впровадження інвестиційного проєкту

Для впровадження інвестиційного проєкту з вирощування розсади овочевих культур фермерському господарству необхідно 688779,1 грн. інвестиційних коштів. Життєвий цикл інвестиційного проєкту – 3 роки. Господарство має в наявності відповідну суму коштів, тому впровадження інвестиційного проєкту пропонується здійснити за власний рахунок.

З метою визначення доцільності впровадження інвестиційного проєкту необхідно скласти бюджет проєкту. Для цього спочатку в таблиці 3.3 наведемо усі операційні витрати по проєкту та окремо розрахуємо очікуваний дохід від впровадження інвестиційного проєкту.

Таблиця 3.3

Витрати операційної діяльності, грн.

Показники	2024	2025	2026	усього
Прямі матеріальні витрати	436961,6	436961,6	436961,6	1310884,7
Прямі трудові витрати (оплата праці і соціальні відрахування)	48800,0	48800,0	48800,0	146400,0
Разом прямі витрати	485761,6	485761,6	485761,6	1457284,7
Операційні витрати - всього	60154,9	60154,9	60154,9	180464,7
у т.ч. адміністративні та інші витрати	59281,3	59281,3	59281,3	177843,9
Амортизація	106177,7	106177,7	106177,7	318533,1
Всього витрат операційної діяльності	652094,1	652094,1	652094,1	1956282,4

Дослідження ринку розсади овочевих культур довели, що ціна на відповідну продукцію коливається від 15-20 грн. за один куц розсади до 35,0 грн. за штуку. Враховуючи той факт, що наше населення звикло частіше купувати розсаду овочевих культур на стихійних ринках по більш дешевій ціні, навіть якщо вона не зовсім гарної якості і відсутні гарантії її прийняття

у ґрунт, господарству пропонується встановити ціну на розсаду овочевих культур на рівні 20,0 грн. за штуку.

Проведені розрахунки щодо виробничого плану процесу вирощування розсади (розділ 3.1) довели, що загальний обсяг торф'яних горщиків, який може поміститись в теплицю розмірами 3 x 10 метрів складає 53280,0 горщиків. Відповідно, очікуваний дохід від реалізації розсади овочевих культур складає 1065600,0 грн.

На основі вище наведених даних розрахуємо бюджет проекту (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Бюджет проекту, грн.

Статті доходів/витрат	2024	2025	2026
1. Кошти на початок проекту	688779,1	1102285,0	1515790,8
2. Надходження від операційної діяльності	1065600,0	1065600,0	1065600,0
3. Разом наявні кошти (1+2)	1754379,1	2167885,0	2581390,8
4. Витрати по операційній діяльності	652094,1	652094,1	652094,1
5. Разом грошові виплати	652094,1	652094,1	652094,1
6. Кошти на кінець року (3-5)	1102285,0	1515790,8	1929296,7
7. Грошовий потік по операційній діяльності (2-4)	413505,9	413505,9	413505,9

Наведений баланс інвестиційного проекту довів, що він є збалансованим, оскільки доходи від впровадження проекту перевищують його витрати.

Впровадження інвестиційного проекту буде доцільним та актуальним, якщо він буде економічно вигідним. Тому, з метою обґрунтування доцільності впровадження інвестиційного проекту визначимо показники ефективності проекту (табл. 3.5) та його індикатори (табл. 3.6).

Таблиця 3.5

Визначення показників ефективності проєкту

Показники	2024	2025	2026
Сума інвестицій, грн.	688779,1		
Вигоди по проєкту, грн.	1065600,0	1065600,0	1065600,0
Поточні витрати по проєкту, грн.	652094,1	652094,1	652094,1
Очікуваний прибуток, грн.	413505,9	413505,9	413505,9
Амортизація, грн.	106177,7	106177,7	106177,7
Коефіцієнт дисконтування (R=27%)	1	0,787	0,620
Чисті грошові потоки, грн.	519683,6	519683,6	519683,6
Дисконтовані грошові потоки, грн.	519683,6	408991,0	322203,8
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проєкту, грн.	519683,6	928674,5	1250878,3
Дисконтовані вигоди, грн.	1171777,7	922189,0	726502,2
Дисконтовані витрати, грн.	652094,1	513198,1	404298,4

Результат розрахунків даних індикаторів занесемо до таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Індикатори ефективності проєкту

Показники	Значення
NPV	1250878,3
NPV _м	562099,2
Рентабельність інвестицій, %	81,6
Коефіцієнт вигоди/затрати	1,80
Період окупності проєкту, років	1,18

Наведені індикатори інвестиційного проєкту доводять, що даний проєкт є ефективним і доцільним щодо його впровадження оскільки період його окупності складає трохи більше одного року, а коефіцієнт

рентабельності проекту свідчить, що господарство буде отримувати практично 82 копійки прибутку на кожен вкладену гривню в інвестиційний проект.

Перед впровадженням інвестиційного проекту необхідно провести дослідження щодо ризиків його реалізації. Такі дослідження проводяться за допомогою якісного та кількісного аналізу.

Кількісний аналіз доцільно проводити за допомогою методу аналізу сценаріїв (табл. 3.7.; 3.8) та методу визначення зони виробничої стійкості (табл. 3.9.).

Таблиця 3.7

Вихідна інформація для кількісної оцінки ризиків

Ймовірність сценарію	розсада		
	Ціна за 1 шт., грн.	Собівартість 1 шт., грн.	Кількість реалізованої продукції, шт.
0,5	20,0	12,24	53280,00
0,3	20,0	14,69	53280,00
0,2	20,0	17,13	53280,00
1	x	x	x

Ймовірність сценарію 0,5 свідчить, що даний проект буде здійснюватися згідно проведених розрахунків. Ймовірність сценарію 0,3 свідчить, що реалізація інвестиційного проекту може мати певні відхилення від проведених розрахунків, а саме в частині підвищення витрат на вирощування розсади на 20,0% при незмінній ціні її реалізації. Сценарій 0,2 свідчить про можливість зростання витрат на виробництво продукції на 40,0% від проведених розрахунків.

Результати аналізу за методом аналізу сценаріїв довели, що впровадження даного проекту може надати дохід господарству у розмірі 322212,69 грн. \pm 59,0%.

Таблиця 3.8

Оцінка ризиків проєкту за методом аналізу сценаріїв

Ймовірність сценарію	розсада			Відхилення від можливого значення доходу
	МЗД	МЗДі	МЗДо	
0,5	413505,87	206752,93	322212,69	190097,55
0,3	283087,04	84926,11		
0,2	152668,21	30533,64		
Коефіцієнт варіації	0,59			

Оцінка ризиків інвестиційного проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості надана у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Оцінка ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості

Ймовірність	розсада		
	ТБВ	ЗВС,%	ЗВС _о
0,50	15226,58	71,42	35,71
0,3	19653,85	63,11	18,93
0,2	27711,10	47,99	9,60
Очікуваний рівень зони виробничої стійкості	x	x	64,24

Згідно оцінки ризиків інвестиційного проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості, точка його беззбитковості при найгіршому сценарії буде складати 27711,1. Тобто, господарство повинне буде реалізувати замість 53280 шт. розсади 27712 шт. розсади для покриття власних витрат. Отже, очікуваний рівень зони виробничої стійкості інвестиційного проєкту складає 64,24.

Для всебічного аналізу інвестиційного проєкту визначимо основні показники економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур і зведемо їх у таблицю 3.10.

Таблиця 3.10

Показники економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур

Показники	Розсада овочевих культур
Собівартість 1 шт., грн.	12,24
Ціна реалізації 1 шт., грн.	20,0
Прибуток на 1 шт., грн.	7,76
Рівень рентабельності, %	63,4

Наведенні дані економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур свідчать, що їх виробництво є прибутковим, а критерій економічної ефективності доводить, що господарство від її вирощування та реалізації отримає 0,63 грн. прибутку на кожную вкладену гривню.

Висновки до третього розділу.

1. З метою покращення фінансових результатів господарської діяльності, фермерському господарству пропонується впровадити в свою діяльність інвестиційний проєкт з вирощування розсади овочевих культур, які користуються найбільшим попитом – це помідори, перець жовтого та червоного кольору кубовидної та угорської форми, баклажани ранніх та середньостиглих сортів з високим рівнем урожайності.

2. Дослідження ринку розсади засвідчили, що в своїй більшості він представлений фізичними особами, що самостійно вирощують розсаду і на стихійних ринках її реалізують. Проте, якість їх продукції та її асортимент суттєво відрізняється від запропонованої продукції, що реалізується

підприємствами, які на цьому спеціалізуються. Суттєво відрізняється і ціна на розсаду, яка, в залежності від пропозиції і якості продукції може коливатись від 15-20 грн./шт. до 35,0 грн./шт. Також ринок розсади в більшій своїй частині представлений звичайними сортами овочів.

3. Основними перевагами вирощеної розсади фермерським господарством буде різноманітність сортів запропонованих видів продукції, висока їх якість та урожайність, а також 100,0% їх прийняття після висадки у відкритий ґрунт, оскільки розсада буде вирощуватись у торф'яних горщиках, склад яких дозволяє їх використовувати навіть в органічному землеробстві, оскільки протягом 30 днів після висадки рослин разом з горщиком він повністю розчиняється у ґрунті. До того ж, під час розчину торф'яного горщика рослини отримують додаткові добрива, що дозволяє скоротити витрати на добрива. Реалізацію розсади пропонується здійснювати в господарстві або, за необхідності, доставляти на найближчі ринки районів.

4. Для впровадження інвестиційного проекту з вирощування розсади овочевих культур, господарству рекомендується вкласти кошти в теплицю з полікарбонату розміром 3x10 метрів і товщиною покриття - 4 мм. Вартість такої теплиці разом з її доставкою та монтажем складає 30037,0 грн. Гарантійний термін використання – 10 років. Загальна сума необхідних інвестиційних коштів складає 688779,1 грн. Життєвий цикл інвестиційного проекту – 3 роки. Господарство має в наявності відповідну суму коштів, тому впровадження інвестиційного проекту пропонується здійснити за власний рахунок.

5. Під час розрахунку виробничого плану було встановлено, що загальна сума поточних витрат на виробництво та реалізацію розсади овочевих культур щорічно планується у розмірі 652094,1 грн.

6. Визначені індикатори інвестиційного проекту довели, що даний проект є ефективним і доцільним щодо його впровадження, оскільки період його окупності складає трохи більше одного року, а коефіцієнт рентабельності проекту свідчить, що господарство буде отримувати

практично 82 копійки прибутку на кожную вкладену гривню в інвестиційний проєкт.

7. Дослідження інвестиційного проєкту щодо ризиків його впровадження за допомогою методу сценаріїв та зони виробничої стійкості довели, що запропонований проєкт є ризикостійким, оскільки навіть при найгіршому сценарії, коли витрати на вирощування розсади овочевих культур збільшаться на 40,0%, а ціна залишиться не змінною, господарство зможе отримувати прибуток.

8. Дані щодо економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур засвідчили, що їх виробництво є прибутковим, а критерій економічної ефективності довів, що господарство від вирощування та реалізації розсади овочевих культур отримає 0,63 грн. прибутку на кожную вкладену гривню.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На підставі проведених досліджень в кваліфікаційній роботі ми можемо зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Дослідження щодо трактування категорії фінансовий стан підприємства довели, що це складна та комплексна категорія, яка до свого складу включає такі поняття як фінансова рівновага, фінансова стійкість та фінансова стабільність підприємства. Фінансовий стан підприємства дозволяє оцінити не тільки результати фінансової діяльності підприємства, а і оцінити його стабільний фінансовий розвиток, його спроможність розширювати та оновлювати стан своєї матеріально-технічної бази, оцінювати його конкурентоспроможність на ринку, плато- та кредитоспроможність, можливості щодо подальшого інвестиційного та інноваційного розвитку тощо.

2. Дослідження щодо методики оцінки фінансового стану підприємства довели, що досі не існує єдиного підходу до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства. Проте, більшість науковців сходяться в тому, що оцінку фінансового стану діяльності підприємства потрібно здійснювати комплексно за допомогою системи показників, які характеризують сучасний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, його ділову активність, фінансову незалежність та прибутковість.

3. Селянське (фермерське) господарство «Полісся», що зареєстроване за юридичною адресою с. Маломихайлівка Кам'янського району Дніпропетровської області було створене у 2000 році із статутним капіталом у розмірі 51125,0 грн. Основним видом діяльності господарства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Крім цього воно займається їх частковою переробкою (в господарстві в наявності є свій млин) та виробництвом хлібобулочних

виробів, макаронів, круп (в наявності є свій маленький хлібозавод). Також, відповідно до додаткових видів діяльності, господарство має в наявності свою ремонтну майстерню та автопідприємство, завдяки яким може здійснювати торгівлю сільськогосподарським автотранспортом та іншим устаткуванням, проводити ремонт сільськогосподарської техніки, закуповувати та реалізувати окремі деталі та прилади для автотранспортних засобів. Господарство турбується про свій персонал, тому на його балансі є школа, дитячий садочок, їдальня та, навіть, дім культури. Станом на 2022 рік загальний розмір сільськогосподарських угідь господарства складає 3400 га, з яких 3389 га це рілля. Середньорічна чисельність працівників – 51 особа.

4. Дослідження щодо забезпеченості господарства виробничим потенціалом та ефективності його використання довели, що протягом усього періоду фермерське господарство в достатній мірі забезпечено земельними, трудовими ресурсами та раціонально і ефективно їх використовує. Рівень використання трудових ресурсів та їх продуктивність праці протягом усього періоду підвищуються, а обсяг отриманої продукції з гектару земельної площі в грошовому вимірі збільшився більш ніж у два рази завдяки підвищенню урожайності сільськогосподарських культур.

Протягом усього періоду дослідження господарство постійно оновлювало стан матеріально-технічної бази (коефіцієнт придатності основних засобів станом на 2022 рік складає 0,81, що на 14,69% вище ніж у 2020 році) та раціонально і ефективно її використовує про що свідчить фондоддача, яка у порівнянні з базовим роком підвищилась на 1,4% і склала у звітному році 1,51 грн. на одну гривню основних засобів. Проте, слід зазначити, що у порівнянні з 2021 роком фондоддача у 2022 році знизилась на 44,0%.

В цілому відмітимо, що у звітному 2022 році господарство отримало найбільший прибуток в порівнянні з минулими роками (чистий прибуток зріс на 110,27% і станом на 2022 рік склав 16258,0 грн.). Проте, нерівномірні темпи зростання чистого прибутку, чистого доходу та вартості активів

господарства і виробничих витрат призвели до погіршення критерія економічної ефективності діяльності господарства у 2022 році проти 2020 року.

5. Дослідження щодо ліквідності та платоспроможності господарства довели, що воно повністю ліквідне та платоспроможне, оскільки його коефіцієнти загальної, проміжної та абсолютної ліквідності перевищують їх нормативні значення, а розмір робочого функціонуючого капіталу у 2022 році проти 2020 року збільшився на 18388,0 грн. Проте, коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів у звітному році проти базового знизився на 0,14, що свідчить про нерівномірні темпи зростання грошових коштів та їх еквівалентів в порівнянні з величиною чистих оборотних активів господарства.

6. Аналіз фінансового стану фермерського господарстві довів, що воно практично повністю незалежне оскільки коефіцієнт автономії дорівнює 0,97, що свідчить про наявність в балансі господарства 97,0% власного капіталу і тільки 3,0% залученого капіталу. Крім того коефіцієнти концентрації позикового капіталу та фінансової заборгованості у звітному 2022 році в порівнянні з базовим 2020 роком знизилися на 0,01 та 0,03 і станом на 2022 рік склали лише 0,03 та 0,02 відповідно. Подальший аналіз довів, що господарство протягом періоду дослідження постійно вкладає кошти у свої активи, про що свідчить коефіцієнт інвестування, який в динаміці постійно зростає і станом на період звітнього року склав 3,14, що на 0,57 вище ніж у базовому році.

7. Дослідження щодо ділової активності господарства довели, що протягом останніх трьох років у фермерському господарстві зросла середньорічна вартість, як основних, так і оборотних активів, зменшилась середня кредиторська заборгованість (незважаючи на постійне оновлення матеріально-технічної бази господарства), що говорить про позитивні результати господарювання та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Проте, на тлі позитивних фактів діяльності господарства, нажаль, є

негативний момент, а саме – це зростання дебіторської заборгованості, яка у 2022 році проти 2020 року збільшилась практично в п'ять разів або на 5682,5 тис. грн. і станом на звітний період склала 7151,0 тис. грн. Зростання дебіторської заборгованості негативно вплинуло на коефіцієнт та період обороту відповідної заборгованості. Так, у звітному році період обороту дебіторської заборгованості в порівнянні з базовим 2020 роком збільшився практично на 25 днів і станом на 2022 рік склав 50 днів.

Отже, незважаючи на зростання загальної суми дебіторської заборгованості та періоду її обороту фінансовий цикл діяльності фермерського господарства у 2022 році скоротився практично на 95 днів, що говорить про ефективну і раціональну господарську діяльність підприємства

В цілому, можемо відмітити, що незважаючи на погіршення критерія економічної ефективності у 2022 році проти 2020 року господарство є ліквідним, плато- та кредитоспроможним, веде активну господарську діяльність, покращує стан своєї матеріально-технічної бази, збільшує розміри чистого доходу та прибутку, що свідчить про ефективні та обґрунтовані управлінські рішення, які приймалися в господарстві протягом усього періоду дослідження.

8. З метою покращення фінансових результатів господарської діяльності, фермерському господарству пропонується впровадити в свою діяльність інвестиційний проєкт з вирощування розсади овочевих культур, які користуються найбільшим попитом – це томати, перець жовтого та червоного кольору кубовидної та угорської форми, баклажани ранніх та середньостиглих сортів з високим рівнем урожайності.

9. Дослідження ринку розсади засвідчили, що в своїй більшості він представлений фізичними особами, що самостійно вирощують розсаду і на стихійних ринках її реалізують. Проте, якість їх продукції та її асортимент суттєво відрізняється від запропонованої продукції, що реалізується підприємствами, які на цьому спеціалізуються. Суттєво відрізняється і ціна на розсаду, яка, в залежності від пропозиції і якості продукції може коливатись від

15-20 грн./шт. до 35,0 грн./шт. Також ринок розсади в більшій своїй частині представлений звичайними сортами овочів.

10. Основними перевагами вирощеної розсади фермерським господарством буде різноманітність сортів запропонованих видів продукції, висока їх якість та урожайність, а також 100,0% їх прийняття після висадки у відкритий ґрунт, оскільки розсада буде вирощуватись у торф'яних горщиках, склад яких дозволяє їх використовувати навіть в органічному землеробстві, оскільки протягом 30 днів після висадки рослин разом з горщиком він повністю розчиняється у ґрунті. До того ж, під час розчину торф'яного горщика рослини отримують додаткові добрива, що дозволяє скоротити витрати на добрива. Реалізацію розсади пропонується здійснювати в господарстві або, за необхідності, доставляти на найближчі ринки районів.

11. Для впровадження інвестиційного проекту з вирощування розсади овочевих культур, господарству рекомендується вкласти кошти в теплицю з полікарбонату розміром 3x10 метрів і товщиною покриття - 4 мм. Вартість такої теплиці разом з її доставкою та монтажем складає 30037,0 грн. Гарантійний термін використання – 10 років. Загальна сума необхідних інвестиційних коштів складає 688779,1 грн. Життєвий цикл інвестиційного проекту – 3 роки. Господарство має в наявності відповідну суму коштів, тому впровадження інвестиційного проекту пропонується здійснити за власний рахунок.

12. Під час розрахунку виробничого плану було встановлено, що загальна сума поточних витрат на виробництво та реалізацію розсади овочевих культур щорічно планується у розмірі 652094,1 грн.

13. Визначені індикатори інвестиційного проекту довели, що даний проект є ефективним і доцільним щодо його впровадження, оскільки період його окупності складає трохи більше одного року, а коефіцієнт рентабельності проекту свідчить, що господарство буде отримувати практично 82 копійки прибутку на кожну вкладену гривню в інвестиційний проект.

14. Дослідження інвестиційного проєкту щодо ризиків його впровадження за допомогою методу сценаріїв та зони виробничої стійкості довели, що запропонований проєкт є ризикостійким, оскільки навіть при найгіршому сценарії, коли витрати на вирощування розсади овочевих культур збільшаться на 40,0%, а ціна залишиться не змінною, господарство зможе отримувати прибуток.

15. Дані щодо економічної ефективності вирощування розсади овочевих культур засвідчили, що їх виробництво є прибутковим, а критерій економічної ефективності довів, що господарство від вирощування та реалізації розсади овочевих культур отримає 0,63 грн. прибутку на кожен вкладену гривню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автомобілі для перевезення води [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bshm.com.ua/specialna-tehnika/avtomobili-dlja-perevezennja-vodi>
2. Агромагазин «Фазенда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fazenda.net.ua/ua/rijk-zwaan/>
3. Агролавка – Інтернет Агромагазин № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://agrolavka.com.ua/ua/g90561355-fitolampy-fitosvetilniki-dlya>
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2015. – 783 с.
5. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2015. – № 7. – С. 25–26.
6. Біостимулятор росту Мегафол Valagro [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://agrozon.com.ua/products/biostimulyator-rostu-megafol-valagro---1-1>
7. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.
8. Горщики для розсади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://agreemarket.com.ua/uk/vse-dlya-rassady-uk/gorshki-uk.html>
9. Економічний аналіз : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В.Ровенська, О. В. Латишева, Т. П. Гітис, І. Ю. Єрфорт, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. – Краматорськ : ДДМА, 2021. – 200 с.
10. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андреева, Л.О.Болтянська .- Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.

11. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

12. Економічна діагностика: Підручник / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 284 с

13. Косянчук Т.Ф., Лук'янова В.В., Майорова Н.І., Швил В.В. Економічна діагностика: Навчальний посібник / За заг. ред. Т.Ф. Косянчук – Львів: Новий Світ - 2000. 2007. - 452 с.

14. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учб. л-ри, 2015 – 392 с.

15. Металевий піддон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prom.ua/ua/Metallicheskiy-poddon.html>

16. Мочаліна З. М. Методичний інструментарій та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів / З. М. Мочаліна, О. В. Поспелов // Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб. – 2015. – № 98. – С. 221–227.

17. Остап'юк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції / Н. А. Остап'юк // Вісник ЖДТУ. – 2015. – № 1(55). – С. 127–129.

18. Плівка теплична [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agroplast.kiev.ua/teplichnye-plenki/teplichnaja-plenka-na-metrazh/plivka-teplichna-80-mkm-planeta-plastik-soyuz-24mis-rozmotuv>

19. Розсада овочів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://agro-market.net/ua/catalog/cat/rassada_ovoshchey/

20. Савицька В.Г. Економічний аналіз діяльності підприємства / В.Г. Савицька. – К. : Знання, 2005. – 654 с.

21. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища / Л.С. Стригуль // Науковий вісник Ужгородського національного університету - Випуск 6, частина 3, 2016 – С. 64-67.

22. Тарифи на електроенергію для підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/tariff/electric/prom/>
23. Теплиці для дачі та бізнесу з полікарбонату від виробника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://polikarbonat.net.ua/teplici-dlya-dachi-ta-biznesu/>
24. Тищенко О.М. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства / О.М. Тищенко, Л.О. Норік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuiv.gov.ua>.
25. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 96–102. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.19-20.96](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.96)
26. Шеремет А.Д. Фінанси підприємств : [навч. посіб.] / А.Д. Шеремет, Р.С. Сафулін. – М. : ІНФРА, 2008. – 343 с.